

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Danes na
5. strani:

TEŽAVE V
PROIZVODNJI
REŠUJEJO
Z NOVIMI
ZAPOSLOT-
VAMI

Četrtek, 22. oktobra 1964
Št. 41, leto XXII.

SPOROČILO O SEJI PREDSEDSTVA REPUBLIŠKEGA SVETA SINDIKATOV

Problemi na področju investicij - posledica kreditne politike

Predsedstvo republiškega sveta zveze sindikatov Slovenije je na zadnji seji razpravljalo o nekaterih problemih gospodarstva in družbenih služb, in to predvsem s stališča nadaljnega izpopolnjevanja gospodarskega sistema, stabilizacije gospodarskih gibanj in skladne ter trajne rasti realnega življenjskega standarda. To so hkrati področja, kjer bodo sindikalne organizacije in samoupravni organi v delovnih organizacijah imeli v bodoče največ nalog.

Ukrepi, ki jih je julija sprejel zvezni izvršni svet, so v skladu s stališči kongresa zveze sindikatov Jugoslavije in občnega zbora zveze sindikatov Slovenije. To je del ukrepov, ki lahko privedejo do stabilnejšega gospodarstva, če jih bomo izvajali dosledno. Prizadevanja za intenzifikacijo gospodarjenja so v mnogih delovnih organizacijah že omogočila povečanje produktivnosti dela in doseganje večjih proizvodnih uspehov. Ker gre vse to v korist delavskega razreda, delovnih ljudi, sindikati podpirajo sprejete ukrepe, čeprav se zavedajo, da bi mogli biti ti uspehi še večji, če bi še sprejetim ukrepom hitreje sledili drugi.

Pri sprejemanju nadaljnjih ukrepov za izpopolnjevanje gospodarskega sistema moramo doseči, da bodo kolektivi postali nosilci razširjene reprodukcije. Pretirano investiranje in določene nesmotnosti nekaterih investicij so tudi posledica tega, da samoupravljanci niso imeli odločilnega vpliva na nove naložbe v gospodarstvu. Centralizacija sredstev torej odmiha delovnim kolektivom možnost, da bi učinkovito gospodari-
rili.

Predsedstvo meni, da je treba šteti med nujne ukrepe tudi tiste, ki zadevajo urejevanje kreditne politike in bančnega sistema sploh. Prevelika investicijska potrošnja in ne-

ustrezna struktura investicij sta posledici določene kreditne politike in neizpeljanega bančnega sistema. Odtod nekatere negativne posledice, ki jih ugotavljamo v zadnjem času. Nenehno povečevanje cen bi lahko ogrozilo rast realnega standarda. Realni standard bi hitreje raste, če bi sistem kreditiranja zagotavljal ugodnejša razmerja naložb v investicije za družbeni standard in razvoj družbenih služb.

To pomeni, da bo treba veliko več sredstev vložiti v šolstvo, socialno varstvo, kulturne zavode in terciarne dejavnosti. Za vse te naložbe bo treba doseči ugodnejše kreditne pogoje tako glede rokov vračanja kot višine obrestne mere. Občinske skupščine naj bi proučile možnosti zaradi hitrejšega razvoja storitvenih dejavnosti, možnosti za prenos pavšalnih obveznosti prispevka iz dohodka na te delovne organizacije. Upoštevati moramo, da gre za neakumulativne ali kvečjemu za nizko akumulativne dejavnosti, ki pa pomembno vplivajo na proizvodnjo in seveda tudi na življenjski standard.

Predsedstvo meni, da so ukrepi, ki naj zmanjšajo investicijsko potrošnjo — ukrepi, ki naj bi jih uresničili predvsem z izpopolnjevanjem kreditnega

in bančnega sistema — pomembni za stabilizacijo cen na domačem trgu. Zmanjševanje investicijske potrošnje, torej ne osebne in splošne potrošnje, pa bo sililo delovne organizacije k temu, da bodo začele voditi dolgoročnejšo poslovno politiko, ki bo kot ekonomsko nujno narokovala izvoz zaradi gospodarskih organizacij samih. Sele v boju za trg si bodo delovne organizacije prizadevale stopnjevat lastno produktivnost in zboljševati kvaliteto svojih proizvodov.

Z izpopolnjevanjem zunanjetrgovinskega sistema s stabilnimi odnosi na domačem trgu bomo pospešili prizadevanja podjetij za večji izvoz. Tako prizadevanja kolektivov oziroma samoupravnih organov, ki jih moramo tudi spodbujati, so še posebno pomembna: samo tako si bodo proizvajalci zagotovili zadostna devizna sredstva za nakup reprodukcijskega materiala, ki bo omogočil boljše izkoriščanje zmogljivosti in normalno poslovanje proizvajal-
ne delovne organizacije.

Nestabilnost na trgu pogojuje stalno zviševanje cen, kar — po ugotovitvah seje — povzroča deformacije tudi v notranji delitvi sredstev delovnih organizacij. Ugotovljeno je bilo, da politiko cen v delovnih organizacijah ponekod vodijo posamezniki ali ozke skupine ljudi in da od tod izvirajo tudi nepremišljeni ali zaletavi ukrepi ali celo neodgovorne špekulacije. Zato bi o politikah cen morali odločati samoupravni organi. Mimo tega naj bi ti organi in sindikalne podružnice pokazale več pozornosti za stimulativno nagrajevanje zaposlenih. Zaradi nenavadnih ukrepov so se zmanjšali razponi med osebnimi dohodki, kar lahko privede do težav v proizvodnji. Se posebej bo potrebno uveljaviti stimulativno nagrajevanje za strokovni, srednji in visokokvalificirani kader. Razlike v osebnih dohodkih, ki upoštevajo bodisi kolektivni uspeh, bodisi delovni učinek posameznika, prispevajo k uspehu delovne organizacije. Taki ukrepi so nujni tudi zato, ker usmerjajo delovno organizacijo k prizadevanju za sodobnejšo organizacijo tehnološkega procesa, bolj-

(Nadaljevanje na 2. strani)

GLOSA

Gospodarska organizacija »Miza«, ki je dolga leta živel iz rok v usta in ni imela toliko sredstev, da bi kaj občutnega razdelila svojim ljudem, še manj pa, da bi denarno podpirala reševanje občinskih problemov, je nedavno tega nepredvidoma dobila nekaj denarja.

Slo je za 36 milijonov in javnost še zdaj ne ve, kako jih je ta gospodarska organizacija pridobila. Nekateri trde, da je skupnost za toliko zmanjšala njeno družbeno obveznost, drugi pravijo, da je ta denar dobila zaradi podražitve svojih proizvodov, tretji pa menijo, da je to njena stvar in da se mi, navadni občani, nikakor ne moremo vtikati vanjo.

Vendar vsi ti različni pogledi na način pridobitve njihovih 36 milijonov sploh niso pomembni. Kolektiv je izrazil željo, da bi o tem denarju razpravljali — če je sploh kakšno razpravljanje potrebno — v okviru uredb o poslovnih tajnostih.

Kljub tej želji pa je zaradi teh milijonov nastal problem.

Proizvajalci gospodarske organizacije »Miza« jih namreč nikakor niso hoteli deliti z občinsko skupščino. Rekli so:

»Če jih že imamo, jih bomo razdelili, vi pa iščite sredstva za občinske potrebe, kjer veste in znate.«

Najhujša grožnja

Toda občinski odborniki tudi niso bili od muh. Najprej so kolektiv »Mize« prijateljsko prepričevali. »Naše potrebe so vaše potrebe. Če ne bomo skupaj urejevali problemov v občini, kaj boš tudi vi od občine imeli? Saj ste vendar občani!«

Pa ni nič pomagalo.

Potem so se zatekli h grožnjam.

Predsednik skupščine je poklical k sebi direktorja gospodarske organizacije in mu dejal:

»Če kot eden najpomembnejših družbenih činiteljev v občini nikakor ne moreš razumeti, da nujno potrebujemo vsaj del tistega denarja, ki ste ga ondan nepredvidoma dobili, potem ne morem drugače, kot da ti resno povem: pripravi se na rotacijo.«

Direktor se je smehljaj.

»Moj dragi, nisem poročen z »Mizo« in tudi če bi bil, bi se lahko ločil. So še druga podjetja, ki bi me radi volje sprejela.«

Nekaj pozneje so v gospodarski organizaciji s 36 milijoni nepredvidenega viška ustanovili komisijo za razdelitev tega denarja v okviru spet potreb kolektiva.

Predsednik skupščine je spet poklical direktorja.

»Vse kaže, da nikakor ne moreš razumeti, za kaj gre. Denar potrebujemo za splošne koristi in če ga ne bomo mogli dobiti drugače, se bomo zatekli k najstrožjim ukrepom. Menda bo najbolje, če se odločimo za prisilno upravo.«

»Kar dajte se,« se je smehljajal direktor, »minili so časi, ko ste lahko kar takole, za pisalno mizo, krojili usodo tistih, ki se niso ravnali po vaši zamisli. Prisilna uprava, moj dragi, ni več bau-bau.«

Nekaj dni kasneje je komisija za razdelitev 36 milijonov pripravila svoje predloge in delavski svet gospodarske organizacije jih je sprejel.

Predsednik pa je spet poklical direktorja.

»Če ti vse to, kar sem doslej povedal, ni seglo do živega, potem res nimam druge možnosti: star si že in bolan, čas je, da se odpotiš. Zato smo sklenili, da bomo predlagali, naj te čimprej upokojijo.«

Sele zdaj se je direktor vznemiril. Pa še kako!

»Ne!« se je hudoval, »stori z mano vse, kar hočeš, samo tega ne. Kako naj kot upokojenec živim. Pa naj bo po starem ali novem: pokojninskem zakonu. Storil bom, kar želite!«

In tudi je.

Občinski može pa so se potlej med sabo pogovarjali: »Glej, kdo bi si mislil, pa so pokojninski zakoni vendarle nečemu koristni.«

JANEZ VOLJČ

RAZPRAVA DR. VLADIMIRA BAKARIČA NA POSVETOVANJU ZAGREBSKIH GOSPODARSTVENIKOV

STIMULIRAJMO LE TISTO KAR KORISTI NAPREDKU

V razpravi na posvetovanju zagrebških gospodarstvenikov, ki je bilo 13. oktobra, je govoril tudi sekretar Centralnega komiteja Zveze komunistov Hrvatske, dr. Vladimir Bakarič, ki je poudaril, da je zelo potrebno in koristno, če na takšnih posvetovanjih javno in kvalificirano razpravljamo o aktualnih gospodarskih problemih in izgradnji gospodarske politike.

Hotel bi — je dejal dr. Vladimir Bakarič — govoriti v glavnem o dveh problemih.

To sta dve osnovni skupini vprašanj: eno je — naj tako rečem — smer razvoja, drugo pa, vloga v izgradnji sistema.

Glede izgradnje smeri razvoja zagrebškega gospodarstva je bilo tukaj povedanih precej besedi. Bilo je dosti kritike dosedanje prakse in tudi uvodnega gradiva, ki nam so ga tukaj predložili. S kritičnimi pripombami, ki so bile izrečene, se v glavnem strinjam. Strinjam se zato, ker mislim, da ta del v gradivu ni dovolj jasno izdelan, veliko bolj jasno je podan v referatu tovariša Marka Mrkocija. Vendar mislim, da bi bilo treba to zadevo močnejše poudariti. Namreč, pri splošni oceni razvoja zagrebškega gospodarstva smo se vsi bolj ali manj strinjali, da je le-ta v precejšnjem zaostanku. Pridružujem se tej oceni. Ne pridružujem pa se argumentaciji, ki je bila podana v gradivu, ki nam je bilo dano, in mislim, da je kritika te argumentacije bila dovolj izčrpna in da o njej ne bi bilo potrebno še govoriti.

Hotel pa bi reči še nekaj. V

pomanjkanju dovolj jasne usmeritve bi morali tukaj še bolj podrobneje govoriti. Mi smo kritizirali pomanjkanje dovolj definirane zamisli o sami usmeritvi. Mi smo tukaj kritizirali tisto, kar nas ne vodi tja, kamor bi morali priti, rekli smo, da danes nekatere industrije niso več niti tako reprezentativne, niti tiste, ki vodijo k napredku in da bi bilo zato potrebno dati prednost drugim.

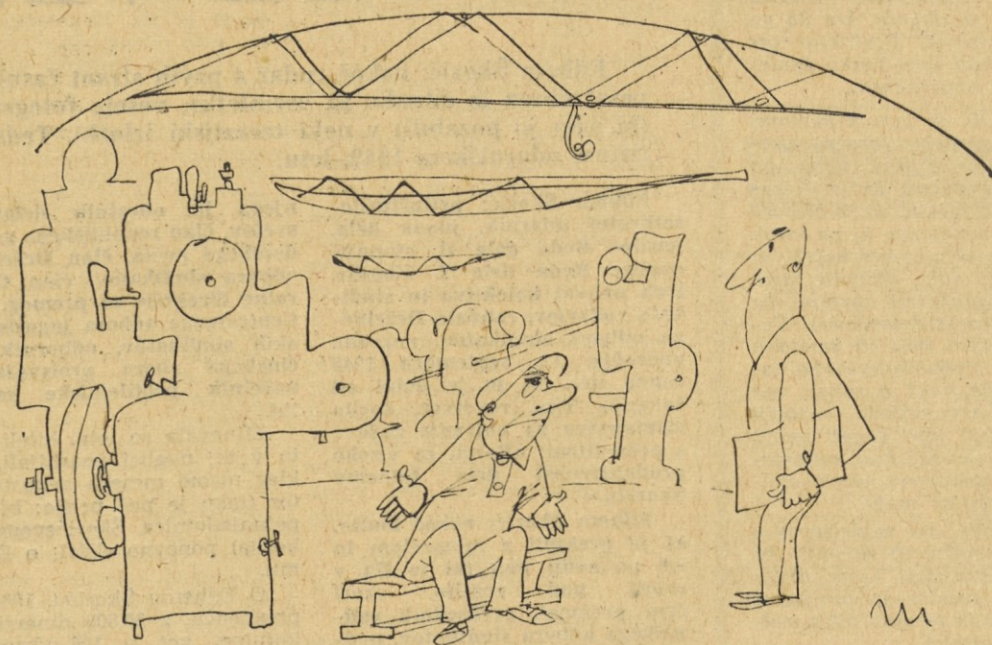
REZULTATOV ZNANOSTI NE IZKORIŠČAMO DOVOLJ ZA RAZVOJ INDUSTRIJE

Dodal bi še nekaj, čeprav je to še vedno, da tako rečem, tehnokratska kritika sedanjih razmer. Če bomo razmišljali, kakšno vlogo ima danes Zagreb v industriji naše dežele, potem bi morali reči, da nismo storili številnih ukrepov v mnogih panogah. Da tistega razuma za razvoj industrije in tistega prvega odreda v razvoju industrije naše dežele nismo pravočasno ustvarili. Da ga nismo povsem obvladali. Da ga še danes ne obvladamo dovolj jasno.

Mi, na primer, znanost, rezultate tehničnih znanosti, nismo

dovolj inplantirali v razvoj naše industrije, kjer je to moč storiti, kajti Zagreb je eden od takšnih središč, kjer to moramo storiti. In ko razmišljate, v koliko smo preudarno razvijali nekatere nove industrijske panoge in v obstoječem razvoju stimulirali tisto, kar ga vleče naprej, potem boste videli, da je na tem področju storjeno zelo malo. Mi smo ustvarili številne nove panoge, napravili smo giantske skoke v nekaterih vejah industrije, kar je povsem v redu. Zanimarili pa smo nekatere vodilne institute in panoge. In zanimarili — ta izraz »zanemarili« uporabljam samo začasno — tako temeljito, da jih praktično ni, da smo ostali zelo odvisni od stihije v razvoju in od »uvoza modrosti« iz tujine. Pravim, zanemarili začasno zato, ker na tem področju niti ni bilo nekega razuma, ki bi moral razmišljati, niti ga ni danes, in če bi to tezo o zanemarjanju sprejeli, bi pomenilo, da moramo takšen razum izmisliti in ga vsiliti nadaljnjemu razvoju industrije. Pa ni tako, gre samo za to, da bi morali najprej določiti instrumente in notranjo politiko vseh činiteljev mesta Zagreba, začeti od podjetij pa do mestne skupščine in vseh drugih organov komune, pa potlej v nadaljevanju tega stimulirati tisto, kar sili naprej vso industrijo ter razvoj socialističnih odnosov.

(Nadaljevanje na 4. strani)

— Kaj pa naj počnem, ko so pa v naši hiši vsi preokupirani s samimi globalnimi problemi zveznega značaja ...

Karikatura: MILAN MAVER

Družabne igre

V povprečju velja, da smo zelo družaben narod, saj pravijo, da trije Slovenci že sestavljajo pevski zbor. Radi torej pojemo, kadar pijemo, in zdaj, ko nastopajo dolgi večeri, se tudi radi igramo različne družabne igrice. Pravila teh iger običajno dobro poznamo, vendar ne gre za molčati dejstva, da so marsikatera že precej zastarela. Zato bomo skušali svetovati, kako poživimo razne igre.

SLEPE MIŠI so stara družabna igrice. To je kolektivna igra, ki se jo najraje igramo v podjetju. Pri igri se izvrstno zabavamo, če v njej sodelujejo veliki in mali. Običajno zavezemo oči nekemu iz delavskega sveta ali kakšnemu članu upravnega odbora. Igra je posebno napeta, če uspejo zavezati oči celemu delavskemu svetu. Tisti, ki imajo zavezane oči, hodijo kot ometični, zaletavajo se v zidove, vendar običajno ne ujamajo nikogar. Najbolj spretno se jim izmika direktorji in vodilni uslužbenci, ki so posebno zadovoljni, če ima v podjetju zavezane oči čim več ljudi. Igra se običajno konča, ko ima kdo polomljene kosti, ali če se direktor zaradi duške preveč napihne.

SAH je igra, kjer je treba precej misliti. Konča se iz zmago ali remijem. Imamo težke in lahke figure. Lahke figure niso več kot nekaj kmetije. Zaradi neprestanega dviganja cen kmetijskim izdelkom z njimi neradi igramo, ker ne vemo, za kaj bi jih porabili. Zelo počasi napredujejo, vendar je njihova moč v tem, da jih je veliko. Na šahovski plošči si kmetije še vedno pomagajo s konji. Konjev na šahovnici še niso zamenjali traktorji. Na šahovnici so vsi kmetije enako obdruženi. Ni razlik med višinskimi in nižinskimi kmeti, tako da je igra v tem pogledu zastarela, ker bi ob pravilni obdružbi nekateri kmetije tudi na šahovnici hitreje napredovali. V zelo kritičnem položaju so v igri tisti igralci, ki jim vzamejo trdnjavo. Trdnjava je razen tekačev najmočnejša figura sodobnosti.

ČLOVEK NE JEZI SE ni več otroška igra, temveč igra za gospodinje. Priporočajo jo gospodinjam, ki hodijo na trg. Ker si z igro doma utrdijo živce, na trgu več ne prihaja do živčnih izbruhov zaradi zviševanja cen. Igra je priporočljiva tudi za ljudi, ki bi radi zlezli na boljši položaj, ker se v njej navadijo izrinjati druge. Kdor ima namreč boljše kornolce in kdor ima srečo, hitro spravi svojo barvo na varno mesto. Naglo pa napredujejo tudi vsi tisti, ki znajo kocko pravilno metati.

GNILLO JAJCE je prav tako skupinska igra. Ta igra je posebno priljubljena med našimi izvozniki. Smisel igre je namreč v tem, da drug drugega varajo. Stojijo običajno vsi v krogu. Zadnji čas to priljubljeno igro tudi vedno bolj pogosto igrajo investitorji. Teh je vedno veliko, pa ima igra zato svoj dodatni mik. Tisti investitor, pri katerem zasledijo nepokrite investicije, ali kjer leži za njegovim hrbtom vse zakrito v robčku, je gnilo jajce. Ta namreč mora iz igre. Dokler ne najde drugega gnilega jajca, je investitor izpostavljen družbeni kritiki. Vendar se obnaša, kot da ga ni nič sram. Pozitivno pri tem je, da igra lahko zavleče v neskončnost.

TAROK je igra s kartami za ožjo družbo. Igro so igrali že stoletja pred nami, pa ni nič čudnega, če jo je čas prerasel. Nekoč so jo največ igrali upokojeanci, ki pa tarok sedaj opuščajo, ker nikoli ne dobijo v roke glavnih tarokov. S praznimi kartami pa je igra zelo dolgočasna. Tarok je igra bolj za smetano družbo. Močno igro lahko napoveš, če imaš v rokah eno samo barvo. Toda najvišji taroki več niso pagat, mond in škis, temveč vila, avtomobil in primerno visok stolček. Ki se ne majo.

Mešanje in razdeljevanje kart je podobno rotaciji. Za vsako igro deli karte drugi igralec, vendar je zanimivo, da so okoli igralne mize vedno isti igralci.

ZDRAVKO TOMAŽEJ

Problemi na področju investicij - posledica kreditne politike

(Nadaljevanje s 1. strani)

šo organizacijo dela, racionalizacijo in boljše izkoriščanje proizvodnih sredstev.

Usklajitev spremenjenih odnosov pri delitvi osebnih dohodkov in različnih zaslužnih dodatkov z merili za delitev po delu so nedvomno neposredne naloge samoupravnih organov in sindikatov podjetij. To je toliko bolj pomembno, ker bo treba tudi v bodoče in še bolj dosledno vztrajati pri načelu, da morajo osebni dohodki rasti edino v skladu z večjo produktivnostjo posameznika in z boljše realizacijo proizvodnje celotne delovne organizacije.

Med nujne ukrepe je treba šteti tudi tiste, ki bodo omogočili ustreznejšo razdelitev narodnega dohodka med gospodarstvom in negospodarskim sektorjem.

vom. Prav tako je treba, da delitev med federacijo, republiko in občino upošteva, da imajo občine premalo sredstev za izpolnjevanje že sprejetih obveznosti. Občinam moramo zagotoviti sredstva, da bodo mogle izpolnjevati obveznosti, ki jim jih nalaga ustava.

Končno menimo, da je treba dosledno zahtevati uresničevanje določil zakona o financiranju družbeno-političnih skupnosti, v katerem je med drugim rečeno, da je predvsem občina dolžna zagotoviti sredstva za financiranje družbenih potreb, prvenstveno pa za vzgojo in izobraževanje, za znanost, kulturo, zdravstvo, socialno varstvo in za komunalno dejavnost, ter da je šele po tem mogoče zagotoviti sredstva za morebitne gospodarske naloge.

ložbe. Kot že rečeno, je povsem razumljivo, da je zadovoljevanje vseh navedenih potreb odvisno tudi od drugačne delitve narodnega dohodka.

Med najvažnejše naloge šteje predsedstvo hitrejši razvoj šolstva, kamor naj bi bila usmerjena naša prizadevanja. Treba je vzbuhati in hkrati odločno zahtevati, da se občinske skupščine in drugi pristojni organi že v prihodnjem letu lotijo potrebnih ukrepov, ki bodo resnično zagotovili hitrejši in stalno rast materialnih osnov šolstva. Mislimo, da ni treba posebej ponavljati znanega dejstva, da šolstvo močno znostaja za nivojem splošne materialne rasti in standarda zaposlenih v večini družbenih služb, še posebej pa za gospodarstvom.

Uresničitev hitrejši in stabilnejši rasti materialne osnove šolstva bo možno samo tedaj, ko bodo družbeno-politične skupnosti in občinske skupščine — ki so neposredno odgovorne za to — ob pomoči in iniciativi šolskih delovnih skupnosti začele realno vrednotiti delo in materialne potrebe teh delovnih organizacij. Samo tako bodo mogle šole uresničevati tiste naloge, ki jim jih nalaga družbena skupnost. Zato je treba zagotoviti za šolstvo taka finančna sredstva, ki bodo v celoti zagotavljala realizacijo s pogodbo dogovorjenega delovnega programa vsake šole. Resnično in prizadevanje reševanje problemov šolstva bo hkrati krepilo in utrjevalo samoupravljanje v teh delovnih kolektivih. Ker samoupravljanje ni namenjeno samo sebi, je razumljivo, da bomo s tem spostili ustvarjalno samoupravno iniciativo vseh tistih, ki so odgovorni za uresničevanje sprejetih delovnih programov.

rij spremeniti in postati ugodnejši za tiste delovne organizacije, ki veliko in uspešno izvažajo. — Se zlasti pa bo treba paziti na to, da ne bomo z izvoznimi premijami stimulirali izvoza surovin in zapostavljali finalno proizvodnjo.

V razpravi so nadalje poudarjali, da morajo delovne organizacije preiti od ozkih trenutnih računov, kjer skušajo ob vsakem ukrepu zvezne administracije ugotoviti in natanko izračunati, kaj so pridobili ali izgubili, k bolj stvarnim in perspektivnejšim rešitvam, ki zagotavljajo boljše ekonomske rezultate in s tem tudi izboljšanje standarda proizvajalcev. Na primeru gradbenega podjetja »Sava« iz Krškega, ki je v zadnjem razdobju izvedlo stimulativen način nagrajevanja in doseglo tudi dober ekonomski uspeh, so propagirali, da je potrebno in tudi v njihovih pogojih mogoče, s stimulativnejšimi oblikami nagrajevanja doseči boljše proizvodne rezultate.

Eden od pogojev za to je boljše izvedena analitična in računovodska služba, ki mora sproti spremljati vse stroške proizvodnje in dajati hitre in uspešne analize gospodarski operativi. Ker bi bilo v komuni z manjšimi delovnimi organizacijami nemogoče izvesti v vsakem podjetju dobro analitsko službo, so sklenili, da naj bi pri komuni organizirali to službo, ki bi modernu opremljena, lahko dajala hitre in koristne podatke delovnim organizacijam.

Ker na področju njihove komunne zelo primanjkuje strokovnih kadrov, bo treba v bodoče večji del sredstev nameniti za štipendije, kar tudi pomeni, da del sredstev, ki jih imajo delovne organizacije za strokovno izobraževanje, ne bi smeli prepustiti v občinski proračun, da z njim financirajo splošno šolstvo.

cic —

GOSTINCI V ZDRAVILIŠČU SLATINA RADENCI
NE DELAJO RAČUNOV BREZ KRČMARJA

KMALU BODO NA ZELENIM VEJI

Primerjave, da so gostinci med tistimi, ki imajo v strukturi našega gospodarstva najnižje osebnih dohodke imajo različna izhodišča. Največkrat skušamo z razvrščanjem in primerjanjem podatkov o izplačilih osebnih dohodkov dokazati, v kako izjemno težkem položaju so gostinska podjetja, ki jim sama narava dela in večna odvisnost od različnih zunanjih činiteljev ne nudi takšnih pogojev za gospodarjenje, kot jih imajo druge panoge gospodarstva. Posledica tega naj bi bil nizki osebni dohodki zaposlenih. Pogosto so takšne ugotovitve samo del resnice in povprečje, prikaz stvarnega dejanskega stanja. Resnica je namreč, da so osebni dohodki gostinskih delavcev med najslabšimi v povprečju. Toda to še ne pomeni, da ni izjem. V kritičnem položaju nekaterih gostišč namreč moramo videti tudi drugo stran resnice, da mnoga podjetja še vedno niso našla ustreznih meril za nagrajevanje in za bolj uspešno poslovanje. Nekatera podjetja so na stopnji ustreznih iskanj vrgla puško v koruzo, ker so ugotovili, da je delitev popolnoma odvisna od prometa, tega pa zaradi različnih činiteljev, lege gostišča, prometnih zvez, ugodnega podnebja itd., ni mogoče povečati, pa čeprav bi se gostinci s prizadevanjem postavili na glavo, drugod, kjer zunanji činitelji ne vplivajo v takšni meri na ustvarjeni promet, pa so podjetja že izdelala zadovoljiva pravila o nagrajevanju in delansko tudi že močno popravila osebne dohodke. Tako imamo prav v gostinstvu precejšnje razlike, od najbolj slabo

nagrajenih točjak, ki se jim poznajo krčne žile, do natakarev v nekaterih gostiščih, ki bi jih glede na izplačila osebnih dohodkov že lahko uvrstili med zgornje razrede.

Gostinci v zdravilišču Slatina Radenci spadajo v krog tiste manjšine, ki jo uvrščamo v »zgornji dom«. Svoje osebne dohodke so si popravili šele v zadnjem letu. Lani so imeli še bolj suho leto. Ob koncu lanskega leta so na sestanku ugotovili, da zaostajajo za republiškim povprečjem. Pri novi analitski oceni delovnih mest ki so jo izpeljali letos v začetku leta, pa so vsem zaposlenim zvišali osnovo. Nadejali so se, da bodo s popraviljem osnove veliko pridobili. Gostinci so dobili, kar so menili, da je prav: za boljše delo več denarja. Ta deviza je bila sprva sicer tvegana, vendar pa so prvi obračuni pokazali, da se jim je tveganje izplačalo. Prvo polletje so sicer zaključili z izgubo zaradi slabega prometa v mesecu januarju, maju in juniju, vendar pa so že v juliju pokrili izgubo in imajo zdaj že precej sredstev na skladih, kar v prejšnjih letih nikoli niso uspeli.

Celotno gostinstvo se namreč v zdravilišču prejšnja leta ni moglo postaviti na rentabilne noge. Lansko leto so štiri ekonomske enote v gostinstvu zaključile z izgubo. Letos v prvih osmih mesecih sicer zaostajajo za planiranim prometom, vendar pravijo, da bodo celotni promet do konca leta izboljšali. V pravilniku o nagrajevanju so namreč določili, da se v slučaju izgube izplačala ekonomskim enotam v gostinstvu le 80 odst. osebnih dohodkov. Tega sredstva pa doslej še niso uporabili, ker vse kaže, da bodo gostinci preprečili izgubo. To potrjujejo tudi podatki o prometu v letošnjem letu, ki je znatno večji od lanskega.

Vse, kar smo do sedaj povedali, lahko postane prazna filozofija, če ne bi opisali skoka osebnih dohodkov s številkami. Dohodki niso samo najvišji v radgonski občini, če jih primerjamo z dohodki v ostalih podjetjih v industriji, trgovini in kmetijstvu, ampak so magična meja tudi za večja gostišča.

Kratki aritmetični izračuni s številkami pa so takšni, da tujcu postanejo v nekem smislu neverjetni. Vendar je bila resnica števil v vsej človeški zgodovini najbolj resnična in točna. V prvih sedmih mesecih so imeli gostinci v zdravilišču še najnižje osebne dohodke. Povprečni dohodek so v tem razdobju znašali 29.401 dinar. Do konca lanskega leta so jih nato nekoliko popravili, tako da znaša povprečje leta 1963 že 35.400 dinarjev. V prvih osmih mesecih letos pa se je njihov povprečni osebni dohodek dvignil že na 43.042 dinarjev. Ni redkost, da v zdravilišču povprečni natakare zaslužijo tudi po deset tisoč dinarjev več. V mesecu avgustu letos so samo dvema zaposlenima v gostinstvu izplačali osebni dohodek, nižji od 30.000 dinarjev.

Z. T.

KURJA SLEPOTA

Analiza obolenj v TAM je pokazala, da je tovarna lani zaradi izostankov, ki so jih povzročile bolezni na prebavilih, izgubila okoli 100 milijonov dinarjev. Proizvodnja zaradi izostankov se je namreč za takšno vrednost zmanjšala. Vzroki pogostih obolenj na prebavilih so posledica nezadostne in slabe prehrane. So delavci, ki morajo že zgodaj zjutraj od doma. Veliko se jih vozi iz oddaljenih krajev z vlaki, vstajajo zgodaj brez pravega zajtrka in se vračajo pozno, ko je čas za kosilo že potekel. V času dela in vožnje so navajeni preživeti na suho hrano. Ugotovili so, da je učinek njihovega dela zaradi slabe prehrane zmanjšana.

Toda to je šele uvod. V zadnjem času so začeli v tovarni TAM razpravljati, da bi v obratu lastne družbene prehrane postavili ekonomske cene. Takšnim stališčem se je moral upreti tovarniški sindikat. Na dami je namreč, da bi ekonomske cene hrane, ki se jo poslužujejo delavci že v lepem številu, zmanjšale število ljudi, ki se hranijo v podjetju. Po podatkih iz lanskega leta bi namreč prej pričakovali, da bi v tovarni začeli večja sredstva odmerjati družbeni prehrani, saj bi verjetno ta denar vrnil v boljše rezultate v proizvodnji in pri delu. Razen tega zaradi pogostih izostankov z dela ne bi ostala neizkoriščena proizvodna sredstva.

Nismo pravzaprav prvi na svetu, ki odkrivamo, kakšna vzročna zveza je med dobro prehrano in dobrim delom. Velika in majhna podjetja doma in v tujini so spoznala, kako dobijo dvakrat povrnen denar, ki ga naložijo v poceni prehrano. Zadošče kalorije so namreč eden izmed bistvenih pogojev produktivnega dela. Če bomo gledali, da lahko pri hrani kaj prihranimo, s produktivnostjo dela še lep čas ne bomo prišli na evropsko raven.

Z. T.

SOLZE VESELJA

Edhem Škorić: nekoč rudar s prvih strani časnikov, vesel obraz iz čitanke za osemletke, vesela fotografija (ki smo jo pozabili) v neki terazijski izložbi. Tedaj, v tistem udarniškem 1949. letu.

Edhem Škorić: petinštiridesetletni rudnik, junak dela, nosilec Reda dela II. stopnje, nosilec Reda dela I. stopnje, treh povelj kolektiv in sindikata rudarjev, zahvale Deželnega odbora sindikatov, nagrada področja, 12. septembra 1949 žepna ura, ki jo je dobil od tovariša Tita, revolver, darilo Ministrstva za notranje zadeve s posvetilom: »Borcu za visoko produktivnost dela Edhemu Škoriću.«

Edhem Škorić: nekoč hodža, ki je prekinil z minaretom in šel po svoji poti (ki je šla v celoti pod zemljo, skozi črni premog), predsednik rudniškega odbora sindikatov, podpredsednik upravnega odbora rudnika, nekajkrat član osred-

njega in obratnih delavskih svetov, član republiškega gospodarskega sveta, član Deželnega odbora sindikatov, član Generalne direkcije za premog, član Centralnega odbora jugoslovanskih sindikatov, odbornik občinskega zbora proizvajalcev, načelnik profitelarske zaštite itd.

Minevala so leta, hoteli smo in v tej naglici pozabljali, dokler nismo meseca avgusta letos (tako je pač prišlo) bila je petinštetletnica Škorićevega rekorda) ponovno slišali o Edhemu.

O Edhemu Škoriću, 1964, upokojevcu, z 20.800 dinarji pokojnine, kot o 100-odstotnem invalidu, s 1800 dinarji invalidnine, pozabljenem, samem.

Tako so prihajale vesti o našem Edhemu Škoriću: junaku — njega dni, socialnem problemu — zdaj.

I. To je bilo tisto povojno leto 1949. V kritinah jugoslovanskih rudnikov je potekalo veliko tekmovalno rudarjevo. Najprej je 26. julija Alija Sirotnanović napopal svojih slavnih 152 ton. Rekord je obstal pet dni. Njegov rudarski tovariš Nikola Škorić je premagal Alijo: 166 ton. Za Alijem in za Brezo se je oglasila Zenica, za njo Kakanj, nato Resavski rudniki, Raša, Trbovlje...

Dne 19. avgusta sta v rudarskem Kaknju tekmovala Andrija Majstorović in Edhem Škorić. Naslednji dan so časniki sporočili: Škorićeva briga je za nakopala v jami Ručica v sedmih urah in treh minutah 396 ton premoga.

— Je, kot bi bilo včeraj, — se spominja Edhem. Postavili

smo rekord zgornj nas obdarovali s cvetjem, otroci so igrali, od nekdaj je prišlo celo nekaj ruma, fotografirali so nas tovariši novinarji, meni pa so privrele na oči solze kot dež. Premišljeval sem: če ne bi zmanjkalo elektrike in ne bi izgubil celih 53 minut — kdo bi nas dohitel. Vse smo skupali z rokami. Moči nas niso izdale. Celo nad medveda bi šli. Zdaj je nekaj drugega: prikrevljam nekako do jame, gledam vse bogastvo mehanizacije in premišljujem: kaj vse bi napravili s takimi stroji v tistih naših časih...

Minilo je naših petinštet let, odkar je hodža opravil z minaretom, da bi postal rudar za čitanke za osemletke...

II.

Minilo je, dne 13. avgusta letos pa je prišel v uredništvo »Borbe«:

— Tukaj sem, tovariši. Bil sem, je pravil, junak dela, zdaj pa sem — invalidski predmet.

To je bila druga zgodba o Edhemu Škoriću, ponovno meseca avgusta, zdaj, ko je preteklo naših petinštet let.

Mesec marec 1963: nadzornik Škorić gre po svojem revirju. Nenadoma se je stremnilo. Železna tračnica je pokopala pod seboj Edhema in stari rudar se je zbudil v bolnišni postelji. Brez zob. S poškodovano hrbtenico. Z nogami, za katere je mislil, da niso njegove. Niti do okna ga niso nesle. Zdravljenje, iz bolnišnice v bolnišnico. Zdravniška komisija je ugotovila: trajna poškodba hrbtenice in poškodbe drugih življenjskih funkcij; invalidnost: 100-odstotna.

Tedaj je naš Edhem Škorić zapustil svoj rudnik in s težkim korakom odšel po svojo upokojsko pravico: po svojih 20.800 dinarjev pokojnine. Za vse, kar je bilo, kar je minilo, na kar smo pozabili.

Tedaj je Edhem ostal sam. Pod minaretom, s katerega je odšel enkrat za vselej, nad rudnikom, iz katerega je odšel enkrat za vselej užaljeni rudar.

III.

Kaj je bilo kasneje z Edhemom Škorićem, ko so časniki povedali deželji, da je ostal njen

Direktorjevo nenavadno ukrepanje

Sredi preteklega meseca so tri uslužbenke, priučena natakara Angelca Slekovec, snažilka Ivanka Vretić in vajenka Ivica Šober, gostinskega podjetja »KANDIJA« v Novem mestu odšle po delovnem času z družbo na izlet na Frato, v okolič Novega mesta.

Pretekli ponedeljek, 12. oktobra je direktor omenjenega podjetja precej samovoljno postopal proti tem dekletom, in sicer zaradi tega, ker so brez njegove vednosti odšle na izlet. Poklical jih je na zagovor. Priučeno natakara Angelco Slekovec je kaznoval s prenehanjem dela, vajenka Ivanka Vretić je bila poslana na delovno mesto snažilke. Snažilko Ivanko Vretić je direktor najprej vprašal, če sploh ve, po kaj je prišla k njemu v pisarno in še, če hoče takojšnjo odpoved ali pa da jo da pred sodišče (verjetno občinsko). Dekle sprva sploh ni vedelo, za kaj gre. Jasno ji je bilo šele, ko ji je direktor pomolil pod nos list papirja in dejal: »Tole podpišite v spomin na hotel Kandija!« Na tem listu je bilo med drugim v naslovu napisano »Sporazumno prenehanje delovnega razmerja« in nadalje v besedilu še: »Delavka je zapustila delovno mesto zaradi tega, ker je z nemoralnim obnašanjem delala sramoto podjetju.«

KMETIJSKA SMOLA

V neki razpravi so ugotovili, da je v mariborskem okolišču kmetijsko gospodarstvo, ki zaposluje okoli 200 delavcev. Kmetijski so v letnem planu postavili, da bodo vzredili in odprodali 32 glav živine. Načrt pa je ostal samo načrt. Z vsemi težavami, ki so jih naštevati, so vzredili in odprodali 17 glav živine. Podatek je tako grozen, da tudi direktor ni mogel molčati, ko so izračunali, da pride na zaposlenega ena tretjina noge, če upoštevamo, da ima živina povprečno štiri noge na glavo.

Pojasnili je svoj primer. »Lahko trdimo, da imamo v kmetijstvu dovolj izkušenj, ne morem pa trditi, da podatek odgovarja dejanskemu stanju. Vsi vemo, da stanje v živinoreji ni najboljšo, toda nihče ne išče vzrokov. Nesporno je, da kljub ugodnejšim cenam problem še ni rešen, ker smo nekje na slabšem kot smo bili. To razliko bomo morali pokriti.«

Res je sleherni komentar odveč. Navajeni smo že, da pokrijemo vsako streho, skozi katero teče.

Direktor je uslužbenki naravnost vsilil, če je ni celo prevaril s »sporazumno odpovedjo«. Povrh vsega je bila odpoved napisana brez vsakega pravnega podatka.

Za vajenko Ivico Šober, ki je bila v podjetju na praksi, je direktor napisal dve pismi, eno za šolo, drugo pa zanj o osebnosti. Vsebine verjetno ni treba posebej komentirati, ker je bila podobna, kot na odpovedi snažilki Vretićevi.

Kaj sedaj? Dekleta so na cesti po zaslugi direktorja, ki je pozabil na vse norme samoupravljanja. Tudi če bi dekleta zares kršila delovno disciplino in zaradi tega kvarila ugled podjetja, bi jih direktor sam lahko kaznoval le z opominom, ukorom, ali pa s 5-odstotnim odtegljajem od enomesečnih osebnih dohodkov. Pri vsem ne vidimo razloga, zakaj bi omenjene uslužbenke kršile delovno disciplino in jim ne gre nobena zamera, če so si v prostem času želela zabave, kot vsak mlad človek.

Kdo zdaj dela sramoto gostinskemu podjetju »Kandija« v Novem mestu?

M. ŽIVKOVIČ

junak dela pozabljen in zadet naravnost v srce, ko se prihajala v uredništva začudena pisma: kaj je bilo z Edhemom Skoričem?

— Najprej, hvala vam, tovariši (to pravi Edhem)! Nisem vedel, kakšna moč je tisk. Vse ste pošteno napisali. Vrnili se mi je volja, da vidim Beograd in Sarajevo. Povsod so me sprejemali kot človeka, kot brata. Govorili so, da se bo vse uredilo. In ne tako kot ti naši, ki mi pravijo: »Pridi jutri, tedaj bomo rešili tvoj problem...«

Tako pravi junak Edhem, ki ga je Kakanj po novicah iz časnikov razliko sprejel. Tako tovariški kot tudi:

— Ni ti bilo treba iti v Beograd, tudi tukaj bi lahko, da ne bi izvedeli ljudje vsega sveta.

To so mu rekli, Edhemu, ki so se mu minuli mesec nenadoma ponovno poslabšale poškodbe in se je odpravil, ne da bi komu kaj povedal, v Vrnjačko Banjo.

— Povedati hočem, kakšni zlati tovariši so tisti zdravniki iz zdravilišča. Spoznalj so me

OBČINSKI SINDIKALNI SVET ILIRSKA BISTRICA UGOTAVLJA:

Molčečnost upravljalcev ima razvejane korenine

Na sejah samoupravnih organov v ilirskobistriški občini okoli 20 % članov molči. Njihova edina aktivnost: dviganje rok ob glasovanju.

Pojasnila »molčečih« pa tudi analize, ki jih je sestavil občinski sindikalni svet, kažejo, da ima pasivnost upravljalcev zelo razvejane korenine. Najmočnejša med njimi se imenuje oportunizem, porojen iz strahu pred šikaniranjem, premestitvijo na slabše delovno mesto ali celo odslovlitvijo iz podjetja. Vsakdo je zmožljiv in če neko pretenciozno išče napake, jih bo pri vsakomur našel, potem naj jih napihne, pa se znajdeš na cesti... Nekateri vodilni ljudje iz delovnih kolektivov se poslužujejo takšnih nečestnih oblik maščevanja, če kdo poskuša zatemniti ali zmanjšati sij njihove delovne sposobnosti in s tem, da opozori na slabosti, oblatiti njihovo »nedotakljivost«.

Na vprašanje, zakaj delovni kolektivi dopuščajo takšno samovoljo, bomo odgovorili kas-

Zožen razprava in omalovaževanje političnih organizacij ter delovnih kolektivov v celoti, ima seveda tehtne razloge: sklepi so hitreje sprejeti, in sicer tako, kakor želijo predlagatelji. Največkrat jih zasnove upravnih in strokovnih vodstev, ki poskušajo pod najzanesljivejšim plaščem zakonitosti uveljaviti svojo voljo.

SKLEPI ENO, DEJANJA DRUGO

Mlačnost samoupravnih vodstev pa čisto povečuje tudi neresen odnos do sprejetih sklepov. Ali ostanje zgolj na papirju ali pa jih izvajalci postavijo na glavo. Delavci to določneje povedo: »Kaj nam pomaga sprejemanje sklepov, ko pa višji ravna po svoji glavi.«

Po svoji glavi pa nekateri višji ne ravna samo, kar se tiče sklepov samoupravnih vodstev, ampak še v drugih rečeh. Dobrišen del nalog, ki naj bi jih reševali pomožni organi delavskega upravljanja — komisije — opravijo nepoklicani in nepooblaščen. Zato se precej

lektivi v obliki izrednih nagraj... »Molčeči« pa še zmeraj — molčijo.

NAJHUŠE ZLO: NEVEDNOST

In zdaj se vprašajmo še, zakaj delavski sveti dopuščajo tolikšno samovoljo upravnemu in strokovnemu vodstvu in čemu »nedotakljivi« lahko pometajo z ljudmi, ki so se jim zamerili?

Občinski sindikalni svet v Ilirski Bistrici odgovarja:

Eden izmed glavnih vzrokov je nerazmejenost kompetenc med upravo, strokovnim in samoupravnim vodstvom v delovnih organizacijah. Kolektivi bi morali imeti poslovniške, v katerih bi bilo točno zapisano, kakšne naloge in pooblastila imajo posamezna vodstva in naveden poslovni postopek. Poslovnik bi bil varen ščit pred kršitvijo samoupravnih pravic, saj bi se delavci in njihovi predstavniki v organih upravljanja lahko kadarkoli prepričali, če uprava in strokovnjaki ravnajo zakonito in jim ob samovolji tudi stopili na prste.

V poslovniku bi delovni kolektivi lahko tudi določili, kako naj bi obravnavali vsa pomembnejša skupna vprašanja, da bi jih čimveč članov reševalo oziroma da bi zmagovalno mnenje večine, ne glede na to, ali je to večinsko mnenje usklajeno z mnenjem ožjega upravnega vodstva.

Prav tako bi kazalo v poslovniki točno opredeliti vloge komisij samoupravnih organov in njihova pooblastila.

Kakor že rečeno, je v organih delavskega upravljanja precej članov, ki jim poleg splošne in gospodarske izobrazbe primanjkuje tudi osnovnega znanja o naši zakonodaji. Se zakona o delovnih razmerjih ne poznajo, da bi se zavarovali pred eventualno maščevalnostjo ali pa zaščitili svoje sodelavce. Prav tako je kriva nevednost, da si posamezniki dovolijo spreminjati sklepe delavskega sveta in vse, kar bi metalo slabo luč nanje, proglasiti za poslovne tajne, čeprav ne sodi na področje gospodarske konspiracije.

Več znanja in še enkrat več znanja!

To je letošnja delovna parola ilirskobistriškega občinskega sindikalnega sveta za vzgojo upravljalcev. Očividno ne zadošča en sam seminar za člane samoupravnih organov, ampak jih bo treba sistematično izobraževati, jih osveščati in jim s tem krepiti hrbenico zoper samovoljo, maščevalnost in lastni oportunizem.

M. K.

GRADISOVCI zoper podaljšanje delovne dobe

V Gradisu so preračunali, da je moralo doslej 62 % delavcev predčasno v pokoj. Večinoma zavoljo iščaja in revmatizma, ki so si ju nakopali med delom.

Predčasna upokojitve je te delavce gmotno prizadela. Če se tistim, ki še delajo ali pa se bodo kasneje zaposlili v gradbinstvu, podaljša delovna doba za predlaganih pet let, kakor v gospodarstvu in javnih službah nasploh, bo število predčasno upokojenih proizvajalcev procentualno precej naraslo in še več gradbenih delavcev bo materialno prikrajšanih na stara leta.

Poleg tega humanega pomsleka zoper spremembo pokojninskih kriterijev pa imajo v Gradisu tudi ekonomske pomsleke. Še teže kot do zdaj bi dobili dobre in stalne delavce. Če bi se jim nudil kruh drugje v boljših delovnih pogojih, bi fluktuiral in produktivnost v gradbinstvu bi počasneje narasčala.

Pristojne organe je vodstvo Gradisa že obvestilo o stališču delovnega kolektiva do podaljšanja delovne dobe in predlagalo, naj bi v gradbeni operativni, podobno kot v rudarstvu, veljalo enoletno aktivno delo za 18-mesečni pokojninski staž. Kljub perspektivni izboljšani mehanizaciji bo delo potekalo na prostem, često na mrazu in vetru, pred katerima stroji ne morejo proizvajalcev zdravstveno zavarovati.

Pripis uredništva: Teženj za beneficiranje delovnih mest je zelo veliko, ker delovni kolek-

tivi vidijo v tem le ugodnosti (manj potrebnih delovnih let za uveljavitev polne pokojnine), pozabljajo pa, da bodo prispevki za to bremenili njihove osebnih dohodke. Prav gotovo bo treba za beneficiranje delovne dobe tako kot za druge dejavnosti, tudi za gradbeništvo proučiti vsa delovna mesta, ki so v resnici tako težka, da delavci na njih ne bi mogli zdržati toliko let, kolikor jih potrebujejo za uveljavitev polne pokojnine. Vendar bo dopolnilni prispevek, ki ga bodo kolektivi morali plačevati socialnemu zavarovanju za beneficirana delovna mesta, tisti korektor, ki jih bo spodbujal, da bodo mislili tudi na izboljšanje pogojev dela. To je vsekakor bolj humano kot beneficirati delovno dobo za širok del dejavnosti. Pa tudi bolj ekonomsko. Kajti veliko vprašanje je, če bo gradbeništvo samo zaradi beneficij, ki bi bile priznane za operativno, dobilo več dobrih in bolj stalnih delavcev. Enkrat se bo le treba bolj odločno spoprijeti z organizacijo dela, misliti na tako imenovane zaprte gradnje, spopolniti mehanizacijo, razmisliti o zaščitnih oblekah itd. Skratka, za vsako dejavnost in tudi za gradbeništvo, bo moralo biti beneficij čim manj in še te naj bi bile določene za konkretno delo. Kajti perspektivni izhod iz težav, s katerimi se bore delovne organizacije tudi v gradbeništvo zaradi fluktuacije delavcev, niso priznane beneficije, temveč boljši pogoji dela. To pa je stvar delovnih organizacij samih.

ZAKAJ GRADBENIH STROKOVNJAKOV
NE PRIVLAČI DIREKTORSKI STOLČEK

»BEG« IZ GRADBENIŠTVA

Na natečaj, ki je bil razpisan za položaj direktorja v enem izmed največjih zagrebških gradbenih podjetij, se ni prijavil niti eden izmed 1200 inženirjev in tehnikov, ki delajo na zagrebškem področju. Podjetju je ponudil svoje usluge in znanje nekogardski tehnik iz oddelka nega gozdnega gospodarstva, ki je dobil gradbene izkušnje pri montaži hiš za gozdne delavce in logarje.

Ni slučajno, da za 1200 inženirjev in tehnikov gradbene stroke ni privlačen »direktorski stolček«. Konjunktura na tržišču je namreč dodala — proti vsem pričakovanjem — k starim in znanim težavam še prgišče novih. Dober del delavcev se zaposluje v gradbeništvo samo prehodno, dokler ne najde kakšnega boljše delovnega mesta. Nizki osebni dohodki, precej nižji od republiškega poprečja, povzročajo precej veliko fluktuacijo. Po podatkih sindikalne organizacije gradbeniških delavcev je v juliju mesecu okoli 32 odstotkov zaposlenih imelo neto mesečne dohodke manjše od 25 tisoč dinarjev, okoli 55 odstotkov med 25 do 50 tisoč dinarjev in okoli 13 odstotkov dohodek večji od 50 tisoč dinarjev. Več kot 12 odstotkov zaposlenih dobiva osebni dohodek do 20 tisoč dinarjev mesečno. Celo kvalificirani delavci odhajajo drugam. Na Reki se je več zidarjev prekvalificiralo v nočne čuvaje. Kot zidarji so mesečno zaslužili do 34 tisoč dinarjev, kot pazniki pa zaslužijo 38 tisoč dinarjev. Tudi male razlike v osebnih dohodkih so včasih dovolj tehten razlog za spremembo delovnega mesta.

Pomanjkanje delavcev v gradbeništvo, posebno kvalificiranih je letos zelo hud problem. Gradbeno podjetja na to niso reagirala tako, kot bi bilo pričakovati po logiki dogodkov. Namesto, da bi mehanizirala in modernizirala delo, zboljšala organizacijo dela, so se začela prekupevanja s kadri. Podjetja se med seboj kosajo, katero med njimi bo dalo delavcem čim več stalnih zaslužkov v obliki terehskih in ostalih dodatkov, nadurnega dela itd. »Stalni zaslužki« so primerni, da bi zadržali in pritegnili kvalificirane delavce. Kljub temu pa končni rezultat, kar smo razbrali iz podatkov, ni ugoden. S pretežno ekstenzivnim načinom dela se je gradbeništvo »obogatilo« (najbrž samo začasno) z večjim številom polkvalificiranih in ne-kvalificiranih delavcev, ki se nekaj časa po zaposlitvi zadovoljujejo z nizkimi osebnimi dohodki. V takšnem položaju bi bilo zgrešeno misliti, da bo narasčala proizvodnost dela. Znanost je, da je letos v gradbeništvo število zaposlenih za 12 % višje, za primerjavo pa lahko postrežemo tudi z dokaj nepreciznim, toda precej ilustrativnim podatkom, da je število opravljenih učinkovitih ur dela večje za 15 %.

Zanimivo je, da kljub velikemu prilivu sredstev, ki je posledica investicijske »mrzlice« gradbeno podjetja težko najdejo sredstva za nadomestilo zaradi zvišanja cen. Neko gradbeno podjetje iz Karlovca je izračunalo, da za nekoliko višje poprečje osebnih dohodkov mora do konca leta zagotoviti čistih 38 milijonov dinarjev, kar pomeni, da bi čisti dohodek morali povečati za 85 milijonov dinarjev, dohodek pa za 106 milijonov dinarjev. Težko je verjeti, da bi dobro organiziran kolektiv v preostalih mesecih do konca leta zmogel takšno dopolnilno nalogo.

AKTUALNO PO DVEH LETIH

Predstavniki gradbenih podjetij se — da bi opravičili tak-

šen ali drugačni položaj — sklicujejo na objektivne okoliščine. Pogosto imajo prav. Pred dve-ma letoma, v januarju mesecu 1962, je bilo v Zagrebu posvetovanje o gradbeništvo, ki bi naj pomagalo, da bi odstranili slabosti. Sprejeli so tudi določene sklepe. Pretekli sta dve leti in gradbinci trdijo, da niti eden od sprejetih sklepov ni bil uresničen.

Gradbenice so v zadnjem času tudi grajali zaradi preseganja investicijskih načrtov. Sprašujejo pa se, zakaj se ne ugotovi tudi drugo važno dejstvo: banke za izgradnjo turističnih objektov odobravajo kredite za okoli 800 tisoč dinarjev na ležišče, čeprav je dobro znano, da ležišče ne more biti cenejše od 1.200.000 do 1.500.000 dinarjev.

Naj naštevamo še naprej: stroške v gradbeništvo umetno večajo. Veliko število občinskih skupščin je sprejelo visoke zemljarine. Tako se je na primer stanovanje, preden ga začnejo graditi, podražilo za milijon dinarjev. Na tej ravni so tudi stroški v Zagrebu. Gradbeno podjetja se pritožujejo tudi na slabo sodelovanje z organizacijami, ki bi morale zagotoviti zemljišče pred graditvijo. V posameznih primerih morajo čakati tudi več mesecev, da zemljišče očistijo in pripravijo za gradnjo. Neko zagrebško gradbeno podjetje je zgradilo samo polovico stavbe, ker odpadkov kljub intervencijam na drugi polovici niso uspeli odstraniti. Vse takšne, manjše ali večje »malenkosti« podražujejo stroške.

BREZ SKLADOV ZA REPRODUKCIJO

Pregled bi bil nepopoln, če ne bi primerjali zadnjih statističnih podatkov o porabi sredstev za gradbeno delo. Vrednost dela, če jo primerjamo s istim razdobjem lani, je v osmih mesecih letos za 42 % večja (podatki veljajo za celo SFRJ). Po načrtu pa bi morali narasti samo za 12 %. Na Hrvaškem je indeks naraščanja nekoliko počasnejši in znaša 40 %.

Zanimivo je, da si gradbeništvo deli v mesecu avgustu več kot polovico vsote vseh sredstev, ki so bila namenjena investicijam. To pomeni, da so v strukturi investicij v zadnjem času zopet prevladala gradbeno dela, dočim so jih prej bolj usmerjali v opremo. Ta podatek je bil sprejet brez večje zaskrbljenosti in brez večjih komentarjev. Pred časom so sindikati opozarjali na posledice, ki jih lahko ima takšna struktura investicij. Verjetno bo gradbeništvo »požrlo« podjetjem sredstva, ki jih imajo za razširjeno reprodukcijo. V času, ko celotna družba stremi za tem, da bi bolj intenzivno delala in bolje izkoriščala opremo, so naložbe izključno ali pretežno v nove zgradbe in hale velika napaka, ki bo nujno imela za posledico težave v podjetjih in tudi v gradbeništvo samem. S tem zadržujemo v gradbeništvo stare odnose, ki se že odražajo med delavci, po drugi strani pa tudi povzročajo nepravilno porazdelitev, ki zaustavlja proces modernizacije v gradbeništvo.

D. SMOLČIČ
(Po »Vjesniku«)

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo Republiškega sveta ZSJ za Slovenijo. Izdaja CZP Ljudska pravica v Ljubljani. List je ustanovljen 20. novembra 1942. Urejuje uredniški odbor. Glavni in odgovorni urednik:

VINKO TRINKAUS

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2. poštni predal 313-VI. telefon uredništva 33-722 in 36-672, uprave 33-722 in 37-501. Račun pri Narodni banki v Ljubljani št. NB 600-111-365 — Posameznik ali podjetje: 40 din — Narodna banka: četrtletna 250, polletna 500 in letna 1000 din — Rokopisov ne vračamo — Poštnina plačana v gotovini — Tisk in kileti CZP »Ljudska pravica« Ljubljana

STIMULIRAJMO LE TISTO, KAR KORISTI NAPREDKU

(Nadaljevanje s 1. strani)

To zdaj poskušamo definirati z nekaterimi generalnimi ukrepi. Danes je bilo tu veliko besed o tem, da tekstilna industrija ni osnovna, da je treba več pozornosti posvetiti elektroniki in nekaterim drugim panogam. To je dobro, vendar mislim, da ni dovolj. Mi bi morali biti glede tega še bolj precizni. Morali bi napraviti še bolj podrobno oceno tistega, kar je iz leta v leto storjeno v tej strukturi zagrebske — in ne samo zagrebske — industrije, kajti leta sodi v širšo strukturo, in kar je še potrebno, da bi bila učinkovita in hitreje vplivala na razvoj.

Če bi o tem razpravljali na takšnih zborih, bi verjetno hitreje definirali politiko ter storili mnogo bolj pomembne korake k napredku.

GOSPODARSTVO MORA NEPOSREDNO SODELOVATI V IZGRADNJI IN IZPOLNJEVANJU SISTEMA

O tem bi lahko še bolj poglobljeno govorili, vendar prehajam predvsem na drugo vprašanje, na vprašanje vloge Zagreba v izgradnji novega sistema. Cestokrat pravijo: to je dilema. Dilema obstaja. Kako naj mi spodaj sodelujemo v izgradnji sistema, ko je to stvar zakonov, predpisov in uveljavljanja celotne, če smem tako reči, družbene strukture, ki je doslej vladala pri nas? Za nas, gospodarstvenike, so predpisi tista vnaprej določena struktura, vnaprej določen okvir, znotraj katerega delujemo, nekaj, kar je relativno neodvisno od nas, nekaj kar je predpostavka naše aktivnosti.

Spričo tega — takšne kritike smo često slišali — ni treba apelirati na nas, da uredimo to zadevo, dajte jo vi! Govorijo: počasi se razvija tale novi sistem. To je na videz lepo, v resnici pa ni povsem tako. Ko smo rekli, da je ena od karakteristik novega sistema ta, da proizvajalec in državljani te dežele sodelujeta v izgradnji politike, potlej to ni bila fraza. Tisto, kar bi želeli, da bi vi storili, je predvsem vaše sodelovanje v izgradnji te politike, se pravi, da tudi vi prispevate svoj delež. Mi ne zahtevamo — tukaj govorim mi in vi — da morate vi storiti tisto, kar moramo mi, pač pa, da storite tisto, kar je vaša dolžnost in o tem bi lahko mnogokaj govorili. Tudi v kritikah, ki so bile izrečene na račun zagrebskega gospodarstva, je bilo mnogo takih elementov. Vi bi morali — kot eden od najbolj razvitih sektorjev gospodarstva v Jugoslaviji — ustvarjati osnovno strukturo novega sistema, celice tega organizma. V tej strukturi izgrajevati ali poskušati izgraditi ali sodelovati pri izgradnji vezi med temi celicami ter njene nadaljnje nadgradnje.

Ko smo pred tem sestankom razpravljali o gradivu, ki je bilo pripravljeno za posvetovanje — v neki takšni diskusiji sem sodeloval tudi sam — se nismo znašli na povsem enakih pozicijah. Gradivo je bilo pripravljeno približno tako, da so v njem orisane težave, v katerih se je znašlo zagrebsko gospodarstvo in da je podana kritika tega, da je le-to zaslo v takšne težave. Kritika in hkrati ugotovitve težav, sta bili povsem pravilni, te težave so, one obstajajo, so žive, žive materialno in njih ni moč negirati. Toda stvar ni samo v tem. Te težave so rezultat določenega praktičnega delovanja našega starega sistema, starih proporcij tega sistema, in mi smo hoteli ta sistem menjati prav zaradi tega, ker je on sam ustvarjal, nekeje pa celo povečeval disproporcije, podedovane od stare družbe.

In sedaj — prav to pa je tisto, o čemer moram tukaj govoriti — bi bilo treba videti, kako naj v porajanju teh disproporcij ali, če hočete, kako naj v odpravljanju teh disproporcij sodeluje tudi zagrebsko gospodarstvo. Torej, ne gre samo za kritiko in iskanje, da nekdo drug spremeni te splošne pogoje, temveč, da tudi sami proučimo, v kolikšni meri zagrebsko gospodarstvo sodeluje pri povečevanju disproporcij in v kolikšni meri lahko le-to sodeluje, da bi jih zmanjšali. To je bila naša pripomba.

Tovariši so poskušali, da bi se nekako vključili v takšno smer razmišljanja. Toda očitno je, da za to še ni dovolj materialov in da bi za tole posvetovanje zelo težko pripravili dovolj poglobljen material, na osnovi katerega bi lahko tako razpravljali. Na to dejstvo pa je vendarle bilo potrebno opozoriti, začeti moramo iskati nove poti, potrebno je, da o tem odpremo razpravo.

O POMANJKANJU REPRODUKCIJSKEGA MATERIALA IN O DEVIZNEM REŽIMU

Naj takoj povem, disproporcije so nastali prav zato, ker je v sistemu planiranja in v drugih družbenih aktivnostih, prišlo do nespoštovanja različnih medsebojnih odvisnosti, ne samo med

panogami, temveč med celotnimi področji gospodarske aktivnosti. O teh vezeh, o tej medodvisnosti pa danes nismo slišali veliko besed, razen o skrajni posledici, o najbolj vidnem in najbolj abstraktnem aspektu tega problema, ki se očituje, recimo, v dveh osnovnih težavah, o katerih bi sedaj hotel spregovoriti nekaj besed. To je na primer pomanjkanje reprodukcijskega materiala in devizni režim. Zakaj pomanjkanje reprodukcijskega materiala? Spet smo, ko smo govorili s tehnoških pozicij, storili napako v planiranju in ne razvijamo industrije reprodukcijskega materiala, oziroma nismo uveljavili takšne mednarodne menjave, ki bi zagotovila ta material. Storili smo napako. Kdo?

Če sami ne odgovorimo na vprašanje »kdo«, potlej je to samo na videz revolucionarna kritika dosedanjega sistema, vendar ji v resnici primanjkuje revolucionarnosti. Primanjkuje prav zato, ker je vaša dolžnost — kot enega od najmočnejših sektorjev jugoslovanskega gospodarstva — da skrbite za ta problem in da, ko usmerjate svojo lastno perspektivo, predvidevate, po kateri poti bi bilo treba iti. Podobno je z devizami. Pomanjkanje deviz je posledica politike deviznega režima. Mi — ne vem kdo je pred nedavnimi to dejal — izvažamo po možnostih, uvažamo po potrebi. Gotovo je torej, da takšen režim mora privedi do disproporcij. In ko danes tukaj razpravljamo, ugotavljamo in iščemo izhod, na primer v tem, da bi se povečala, retencijska kvota ali da bi vzpostavili svobodni devizni režim.

Kot veste, smo se odločili za devizne reforme. Revalorizirali smo dinar nekajkrat, revalorizirali smo ga mehanično. Ugotovili smo, da dinar ni takšen kot je bil, formalno, nominalen, in dali smo mu drugo ceno, drugo številčno oznako. Nismo pa menjali činiteljev, ki so determinirali takšno gibanje. Vedno se je dogajalo, da smo čez nekaj let zašli v enako situacijo. In tudi zdaj prihajamo v enako situacijo, samo vse hitreje in hitreje. To pa pomeni, da nismo spremenili kanalov gibanja in njih je treba spremeniti. In če jih je treba spremeniti, potem jih je treba tudi v materialni proizvodnji, to pa pomeni, da tudi vi, ki predstavljate 10 odstotkov jugoslovanskega gospodarstva, morate o tem nekaj vedeti, nekaj povedati in to mnogo bolj določno. Pomeni, da tudi vi vplivate na režim, ki ga je treba vzpostaviti upoštevajoč današnje možnosti. Da vsak vaš producent, ki presega določen okvir branjarje ima o tem določeno mišljenje in da zna to mišljenje uporabljati. Kajti nekateri od vas žive od razlike med uvoznim in izvoznim dolarjem, nekateri med vami računajo, da bi bilo za njih bolje, če bi jim dali primat na izvoz, nekateri računajo, da bi dobro živeli, če bi jim pustili sedanji sistem dolarjev pri uvozu in dali popolno svobodo pri prodaji, pa bi potem šli v izvoz ter na domače tržišče. To je kratkovidna politika. Če cena dolarju raste pomeni, da ta menjava ni na bazi enakopravnega partnerja. In to dejstvo je treba zabeležiti. Če cena dolarju pada tako naglo, to pomeni, da mi plačujemo svojo zaostalost in povečujemo razlike, ne pa, da zmanjšujemo razlike v tempu našega razvoja. To je družbeno dejstvo, na katerega moramo misliti. Treba je iskati vzroke teh pojavov in menjati tisto, kar jih povzroča. Kajti, če ostanemo na sedanji ravni produktivnosti in sedanji težnji razvoja te produktivnosti — ta težnja pa je relativno slaba — potem se bodo disproporcije povečevale. To težnjo pa lahko spremenimo v glavnem najboljša industrija, katere dober del se nahaja tukaj.

Torej, vi bi morali iskati pota, da bi to težnjo preprečili, da bi svojo industrijo izboljšali v prej omenjenem smislu in iskali ter predlagali takšne režime izvoza, ki bi razmere izboljševali.

VSAKA INDUSTRIJSKA PANOGA IN VSAKO PODJETJE MORA MISLITI NA SVOJ JUTRIŠNJI DAN

Naj se povrnem na temo odgovornosti: kdo je tisti, ki bo to storil. Poslužil se bom analogije. Pri nekaterih zgodovinarjih, ko ocenjujejo leto 1941, tečejo misli takole: za hiter zlom Jugoslavije so krivi narodi, ki so bili zapostavljeni in niso imeli razloga, da branijo staro Jugoslavijo. Tudi to je eden osnovnih razlogov, da je Jugoslavija leta 1941 hitro propadla. Drugi pravijo — za to je kriva mentaliteta Pere Živkovića; mi smo bili zapostavljeni in za to ne nosimo odgovornosti za staro Jugoslavijo, takorekoč smo imeli prav, da smo tako postopali. Materialno ni resnična niti prva niti druga teza. Tudi če je narodnostni, po tej logiki, niso nosile odgovornosti za staro Jugoslavijo, je bila v dejanskem stanju v državi najmočnejša politična sila Komunistična partija Jugoslavije, in to v vseh narodnostih in vse narodnosti so tudi tedaj nosile veliko odgovornost

za bodočnost Jugoslavije. Končno, za osnovni tok dogodkov leta 1941 so imele odgovornost prav ljudske množice pod vodstvom Komunistične partije. Če ne bi bilo tega, ne bi bilo leta 1941 vstaje v Jugoslaviji. Čeprav smo bili tedaj v opoziciji, smo odločno vplivali na tok dogodkov, ali če hočete, narodi te države so nosili, ne glede na vlado, polno odgovornost za to, kar se dogaja. Tu analogija šepa. Mi se sedaj ne delimo na opozicijo in vlado, da bi bilo treba vprašati, kdo je za kaj »odgovoren«.

Mi smo — tu govorim kot Zagrebčan — odgovorni za vse, kar se dogaja v Jugoslaviji. Mi smo odgovorni in jemljemo na sebe to odgovornost. Mi sodelujemo v ustvarjanju disproporcij in prav tako v odpravljanju le-teh in moramo o njih misliti. Biti moramo bolj konkretni, ko razpravljamo o boljšem sistemu in njegovi izgradnji. To pomeni, da bi morala vsaka industrijska panoga, vsako podjetje, misliti na svoj jutrišnji dan, in to v objektivnih kriterijih njihovega obstoja in razvoja. Povsem jasno moramo pokazati, kakšna je njihova vloga v medodvisnosti jugoslovanskega gospodarstva in kako jo je moč določiti v mednarodnih razmerah. Menim, da je storjenega zelo malo, da bi vse to razčlenili do kraja.

Ko govorimo o odnosih dinar-dolar, ki so največkrat odločilni za nadaljnji razvoj Zagreba, zagrebskega gospodarstva, potem govorimo o tržišču le ab-

proizvode strojegradnje — in je zato nerealno delati velike načrte, potem pa, ko dobimo prvo naročilo iz tujine, ga ne moremo izpolniti, ker nimamo potrebnih zmogljivosti; da ne bi vedeli, kje so naše možnosti, kam gremo, da ne vemo kje se lahko močneje vključimo v mednarodno delitev dela, prav zato, da bi razvili našo industrijo in bi se odrekli tistemu kar pomeni branjarjo. S to industrijo bi potem lahko menjali blago in materiale, in z neko večjo industrijo in ne z branjarjo na drugi strani.

Pri nas smo težili, ne samo pri vas v Zagrebu — spet govorim vi in mi — da vsak proizvaja vse. Sedanja tendenca gre spet na drobničarje. Nezaupanje v kooperacijo, nezaupanje z reprodukcijskim materialom sili vsakega, da si zagotovi obstoj in zato sili v branjarjo in proizvaja gražje, kot bi bilo potrebno. Osnovni razlog tega je ostanek starega sistema in tudi v tem, ker vi svojih programov ne izpolnjujete z roko v roki, da bi drug drugega bolje povlekel iz blata, ki se je začelo nabirati okoli njegovih čevljev. (Mi nismo v blatu, imamo ga na čevljih kot ostanek starega sistema, toda če drug drugega povlečemo, bomo prišli hitreje ven iz tega.)

Mislim, da je zato nujno, da vi kot gospodarstvo, kot organizirano gospodarstvo, stimulirate celo vrsto analiz, proučevanj, ker vam bo to olajšalo va-

raven, Zagreb uporablja zelo slabo statistiko in da so mnogi tovariši, ki so nam pošiljali materiale, zelo slabo brali statistične podatke in jih tudi slabo uporabljali. Nam pa so prigovarjali: vi ne poznate podatkov, številke govorijo eno, vodite pa drugačno politiko.

Prav te številke bi hotel tu rešiti slabe politike, ker so montirane na takšno slabo politiko. Tako statistično tretiranje — v delu pripravljenih materialov za to razpravo o razvoju Zagreba — je pravzaprav šolski primer, kako se statistika ne sme uporabljati. Del celote je samostojen in povezan z drugo celoto ali z neko drugo prav tako samostojno enoto in potem so potegnene vzporednice. In te vzporednice so potegnene tam, kjer niso potrebne. Podana je tudi procentualna ocena nekega razvoja, kjer taka linearna ocena običajno kaže prav nasprotno od tistega, kar bi morala. Tega ne bi smeli več dovoljevati. Zagreb je dovolj znanstveno opremljen center, da bi lahko imel točnejšo analizo statističnih podatkov, in to mnogo bolj točno, kot jo običajno servirajo. Lahko bi rekli, naj takšno prikazovanje ne sprejmemo in da je to za Zagreb nedopustno. Ne govorim o tem konkretnem materialu, kjer so večje napake odpravljene, toda če govorimo o vsej strukturi podatkov, niso mogle biti napake povsem odstranjene. Treba je omeniti, da je na tem delala cela vrsta psevdoekonomistov, ki so nam hoteli vsiliti tak sistem gledanja. Tudi to je vzrok, da smo vsi bolj ali manj javno proti takemu načinu serviranja stvari. Apeliram, da ste vi in vaša Zbornica v tem pogledu točnejši, to je, da zahtevate od ljudi, da ustvarijo tako organizacijo, ki bo dajala pravočasno in dober pogled podatkov.

IZGRADIMO INSTRUMENTE IN POLITIKO, KI BO PODPIRALA TISTE SILE, KI POMAGAJO NAPREDKU

V svojem govoru sem omenil, med drugim, nekatera področja. Vaša tržišča in vaše možnosti v mednarodni delitvi dela je potrebno močneje definirati, močneje je potrebno določiti vašo medsebojno odvisnost z vsem gospodarstvom pri nas, močneje je potrebno definirati vašo vlogo in vaš vpliv na razvoj države, kar ni samo v interesu Zagreba.

Če imate v Zagrebu intenzivno gospodarstvo, ali relativno ekstenzivno gospodarstvo, potem pomeni to zaviranje razvoja v vsej državi. Potem je to »tatvina« dozdevne zaposlenosti drugih in forsira se ne le v Zagrebu, temveč se hkrati zapirajo vrata hitrejšemu razvoju industrije, hitrejšemu razvoju trgovine, hitrejšemu razvoju prometa ter ostalih vzporednih in nevzporednih vej. Vendar, če tega ne storite, za kar pa imate največ pogojev, — potem se produktivnost dela razvija počasneje, splošni standard bo rasel počasneje, celo obdržal se bo na ravni, ki je danes praktično že razmeroma nevzdržljiva. Bojimo se, da ne bomo našli dovolj delovnih mest, na primer v Zagrebu. Zato zagotavljamo zaposlitev čim večjemu številu delavcev, skrbimo za čim večje število novih delovnih mest. To pa ima za posledico, da s takšnim tempom industrijskega razvoja, kakršnega danes imamo, ta naval komaj lahko vzdržimo in pritisk delavcev ni na Zagreb, temveč na Nemčijo.

Zato smo že napravili oviro, stopnico, ki jo je malo težje prekorčiti in smo jo postavili med drugim tudi zato, ker nismo za zadostno modernizacijo dovolj poskrbeli, kajti močnejša modernizacija enega področja potegne za seboj modernizacijo vseh vej in povzroči spremembo v celotni strukturi. To je pa pomembno vprašanje in o njem je potrebno govoriti. Pogovoriti se moramo o mnogih vidikih. Tu sem o tem govoril nekoliko tehnokratsko, vendar namenoma. Namenoma zaradi potrebe, namenoma zato, ker v tem času boljše ne vem. Vendar na ta način ugotavljamo posledico nekega stanja, zato danes zanj ne moremo najti rešitve na enem sestanku. Rešitev se mora iskati in najti, mora se zgraditi, mora se izoblikovati instrument in politika izpiranja takšnega razvoja. Instrument in politika podpiranja napredka, pomoči tistih sil, ki ta napredek vlečejo.

Zato menim, da je ta sestanek dosegljiv svoj namen in je nudil ugodna tla za nadaljnje delo. Razume se, da ne moremo pričakovati, da se bo to zgodilo jutri, da lahko položaj spremenimo s predpisi, z zakoni ali hitrim ukrepanjem. Ne. Povsem razumljivo je, da to ni mogoče, ker deluje obilo tendenc prav v nasprotni smeri.

V Zagrebu nismo sposobni rešiti nekaterih, povsem preprostih problemov, npr. problem zaostalosti nekaterih industrijskih vej, ki se ohranjajo trmasto, vključ vsem intervencijam. Vendar pustimo to. Ne izgublajmo s tem časa, posvetimo pozornost pomembnejšim stvarim. Posvetimo pozornost tistemu, kar nas vleče naprej, druge bo samo po sebi izučilo. Moramo jim pa dati za to priložnost. Ni naša dolžnost, da rešimo vsakogar in za vsako ceno. Tega ne pripovedujem zato, ker mislim, da bi morali postopati brutalno, nasprotno: če si prizadevamo reševati zaostalost, potem jih prepustimo zaostalosti in plačal bo tisti, ki bo v zaostalosti ostal. Prizadevati si moramo, da se bo čimprej naučil, dvigniti se iz zaostalosti. Menim, da je zato prav, da se od časa do časa sestanemo in pogovorimo in da organiziramo organe, ki bodo pripomogli k izgradnji takšnega sistema, ki nam bo pomagal na poti napredka.

straktno. Mi gremo na tržišče — ali na Zahod, ali na Vzhod, ali v države v razvoju. Nekdo uvaža reprodukcijski material z Zahoda in prodaja na Vzhodu. To je precej nedoločeno. Mi tu govorimo le o količini dolarjev, o odnosih uvoz-izvoz in o razlikah v ceni dolarja, ko gre ven in ko prihaja nazaj. Nismo dovolj natančni, toda danes, leta 1964, bi morali biti dosti natančnejši. To ni za nas samo vprašanje zunanje bilance, to je mnogo globlje vprašanje. Ne bi se nam smelo dogajati, da govorimo, kako »nimamo tržišča« — recimo za kotle ali za nekatere podobne

še načrte razvoja in postali bodo realnejši. Omogočili vam bodo, da pravilno vplivate na nadaljnje smeri gibanja in da odstranite tiste stimulacije, ki vodijo k nadaljnjim disproporcijam.

Tendenco, ki je včasih prevladovala, ni bila takšna, zaustavila se je na kritiki, naj to naredi nekdo drugi, da nekdo drugi reši zadevo v sedanjem trenutku, ker je očitno, da so bile objektivne težave itd., ki so grozile, da resno zaustavijo nadaljnji razvoj.

Tu so nam predložili podatke in izrekli kritiko. Se sam bi dodal nekaj kritike. Menim, da glede na sedanjo

IZZAVEV PROIZVODNJI RESIMO Z NOVIMI ZAPOSLTIVAMI

Po podatkih Zavoda SRS za zaposlovanje je letos do avgusta delalo v slovenski industriji 14.754 ali 7 odstotkov več ljudi kakor lani v tem času. Podjetja, ki so skrajšala delovni teden na 42 ur, pa zaposlujejo 11 odstotkov več delavcev.

Na vprašanje, ali je tolikšen porast zaposlenih upravičen in v skladu s priporočilom V. kongresa ZSJ o intenzifikaciji gospodarjenja, nam tako ugledni strokovnjaki kakor analize, ki so jih izdelale razne institucije, odgovarjajo: NE. In svojo trditev tudi na široko ter prepričljivo utemeljijo.

Notranje rezerve postajajo interesno področje delovnih organizacij. Marsikje uvajajo večimensko delo, da bi bili stroji bolje izkoriščeni in da bi odpravili ozka grla proizvodnje, toda rezerv v ljudeh ne zmanjšujejo. Za nove izmene zaposlujejo nove ljudi, in sicer včasih tako brezglavo, da produktivnost dela pade pod lansko povprečje, zmanjša pa se tudi celoten gospodarski efekt. Ugotovitve Okrajnega sindikalnega sveta v Kopru:

»Od 65 industrijskih podjetij jih je 30 letos v prvem polletju zaposlilo več ljudi kakor znaša povprečje za vso industrijo. Od teh 30 podjetij jih kar 7 ne dosega niti lanskoletne produktivnosti. Ta se je znatno znižala in ne gre za golo naključje, da si kolektivi ne morejo povečati osebnih dohodkov in da imajo nenehne gospodarske težave.

Globlje analize o izkoriščanju delovnega časa, o sistemizaciji delovnih mest in njihovi zasedbi potrjujejo, da industrija v koprskem okraju zaposluje preveč ljudi, medtem ko imajo gradbeno podjetja skoraj izključno delavce iz drugih republik, ker domačih ne dobi. Z intenzivnim zaposlovanjem, ki je sestavni del intenzivnega gospodarjenja, samo da se mnogi delovni kolektivi tega ne zavedajo, bi torej industrija ne koristila samo sebi, ampak tudi drugim gospodarskim panogam, ki težko dobijo delavce, na primer kmetijstvu in gradbeništvo. Toda to jim je težko dopovedati.

Podjetja spreminjajo delovno organizacijo ali izpopolnjujejo tehnološke procese, le redko pa ukinjajo odvisna delovna mesta in nova, zahtevnejša ustrezneje zasedejo.

Prave ljudi na prava mesta

V mnogih strokovnih službah in oddelkih srečujemo ljudi, ki delu niso dorasli, v proizvodnji pa bi jih lahko s pridom zaposlili. Treba bo torej razmišljati o ukinitvi odvisnih delovnih mest v režijskih službah in predvsem poskrbeti, da bodo delovna mesta v strokovnih službah pravilno zasedena. Mnoga so formalno zasedena, strokovno pa zasedba ne ustreza, ampak celo škoduje, ker nestrokovnjaki ne morejo dobro opravljati zahtevnih nalog, ki so vezane na ta delovna mesta.

Ugleden strokovnjak (imena ne navajamo na željo vodstva institucije, v kateri dela), ki pomaga organizacijsko uvrščati podjetja širom po Jugoslaviji, je trditve koprskega okrajnega sindikalnega sveta posplošil in dopolnil.

»Načela: Prave ljudi na prava mesta se mnoge naše delovne organizacije ne držijo. Nižja delovna mesta so še nekako zadovoljivo zasedena, bogate rezerve v ljudeh pa se skrivajo na višjih delovnih mestih. Na enega proizvajalca prideta dva in celo štirje režijski delavci. Problematični so predvsem nižji administrativni uslužbenci, ki so poprej delali v proizvodnji. Zaradi premajhne strokovnosti ne zmorejo dela, namesto da bi jih poslali nazaj k strojem, pa vodstva odpirajo nova, nepotrebna delovna mesta, ne vprašajo pa se, kako bo to vplivalo na produktivnost in ekonomičnost poslovanja ter nasploh na gospodarjenje.

Skoraj v vsakem podjetju, kjer sem izboljševal organizacijo, je bilo 100 do 200 ljudi preveč. Veliko pa nepravilno zaposlenih. Vzroki so več ali manj povsod enaki: slaba organizacija podjetja, neproučen poslovni postopek, zaradi katerega se lahko dolgo obdržijo odvisna delovna mesta in skrite rezerve v ljudeh. V vsakem podjetju imajo sistemizirana delovna mesta, toda malokje bi lahko dokazali, da je sistemizacija res dobra. Vprašajte na primer v Strojni tovarni Trbovlje, ali so ugotovili, kaj in koliko kdo dela in na podlagi tega določili delovna mesta in zahtevano strokovnost zanje pa še poslovni postopek. Če tega ni, je težko racionalirati in ekonomizirati delo in poslovanje. Pri nas so sistemizacije ve-

činoma sestavljene po ljudeh, ki so že v tovarni.

Železarna v severni Franciji, ki letno proizvaja milijardo 300.000 ton železnih izdelkov, zaposluje 600 delavcev in 8 inženirjev, jugoslovanskih 8 železarn, ki letno proizvedejo milijardo 600.000 ton izdelkov, pa zaposluje 46.000 delavcev. Prav gotovo velike razlike v številu zaposlenih ni moč opravičiti zgolj z manj sodobnimi delovnimi sredstvi naših železarn, ampak je nemara velika razlika tudi v organizaciji dela in poslovanja od programiranja proizvodnje preko nalog strokovnih služb do prodaje izdelkov.

Nemogoče je tudi verjeti, da Lito-stroj upravičeno zaposluje v nabavnem oddelku 80 ljudi pri 3.500 zaposlenih, ko šteje nabavni oddelk Viskoze, švicarske firme za proizvodnjo plastičnih mas, samo 14 ljudi, zaposluje pa jih skupno 6000.

Povprečna intenzivnost dela pa kaže, da obstajajo v slovenski industriji nasploh v ljudeh velike rezerve. Smo sicer na boljšem kakor druge republike, vendar daleč pod optimalno mejo. Intenzivnost dela znaša 95 do 100, optimalna meja pa je 125. Do te idealne stopnje pa smo še daleč, ker zahtevne po delovni sili niso pravilno planirane in ker zaposlovanje ni ekonomsko proučeno. Vzroke pa najdemo še v gospodarsko slabo proučenih proizvodnih politiki, v slabi koordinaciji operativne priprave dela s proizvodnjo, nesinhroniziranosti strokovnih služb in tako dalje.

Napake v planski, tehnološki in kadrovske funkciji bi delovni kolektivi lahko popravili, če bi se zavzeli. V prodaji so razne študije naših strokovnjakov, kako se ugotavljajo razni elementi ekonomičnosti in produktivnosti dela. Številna podjetja imajo strokovnjake, ki bi po teh navodilih lahko opozorili na nepravilnosti in predlagali izboljšave, žal pa nekatera vodstva ne kažejo zadostnega interesa ali pa svoje ekonomiste preobremenjujejo z manj pomembnimi vsakdanjimi nalogami (nekje je diplomirani ekonomist komercialni propagandist, ki ga porabi za vse, celo za pisanje računov).

Plani zaposlovanja za mnoge španska vas

Pričakovali bi, da bi bil vsaj v delovnih organizacijah, ki so uvedle 42-urni delovni teden, večji red v zaposlovanju, pa po podatkih, s katerimi razpolaga Zavod SRS za gospodarsko planiranje, tudi ta večinoma prepuščajo zaposlovanje stihiji.

Skupno je v Sloveniji 46 industrijskih podjetij skrajšalo delovni čas, 28 že pred pol leta ali celo pred enim letom. Zavod SRS za produktivnost dela, ki je analiziral gospodarjenje teh »najstarejših pionirjev« skrajšanega delovnega časa, pa zaposlovanja ni mogel dobro proučiti, ker polovica analiziranih podjetij ni poslala planov zaposlovanja ne za krajše ne za daljše obdobje. Od tistih, ki so jih poslali, pa je samo tretjina proučila delovna mesta in programirala perspektivno politiko zaposlovanja na podlagi proizvodnih načrtov.

Zaključek sestavljalcev analize:

»Dejstvo, da polovica podjetij ni poslala nikakršnih podatkov o kadrovske strukturi, kaže, da nimajo ustreznega pregleda nad delovno silo in da delovna mesta niso analitično ocenjena, kar je pogoj za prehod na skrajšan delovni čas.

V podjetjih, ki so poslala zaželeno podatke o kadrih, pa so število zaposlenih povečali za 1 % do 52 %. Povprečno pa za 1 % do 14 %. Kljub novim zaposlitvam pa se ni izboljšala kadrovska struktura. Novih delovnih mest niso zasedli ljudje z ustreznimi izobrazbo. Ponekod je skupno 60 do 70 % delovnih mest nepravilno zasedenih, kar seveda slabo vpliva na produktivnost, zlasti če so podjetja tudi slabo organizirana.

Povsod, kjer so skrajšali delovni čas, bi morali proizvajalcevo produktivnost na delovno uro povečati za 15 % in jo še normalno povečevati. Indeks povečanja pa se je samo pri osmih analiziranih delovnih organizacijah povzpela do 115 ali za malenkost čez, medtem ko deset podjetij ne dosega niti povprečnejše produktivnosti. Skrajšan delovni čas so uzakonila, nihče jih ne more prisiliti, da ga prekličejo, razen tega bi prehod na star delovnik povzročil notranje politične probleme...

Mar ni to dovolj jasno opozorilo, da se ne kaže prenašati pri uvajanju 42-urnega delovnega tedna, preden niso zagotovljeni vsi pogoji zanj, med katere sodi tudi kadrovanje?

Toda kako delovnim organizacijam to dopovedati?

Kljub slabim rezultatom v produktivnosti, poskuša večina analiziranih podjetij reševati probleme, ki jih povzroča zmanjšani fond delovnega časa, še vedno z ekstenzivnim zaposlovanjem. V skoraj vseh proučenih podjetjih je preveč strokovno nezadovoljivih delavcev, tako v proizvodnji kakor v raznih službah, od tod tolikšne potrebe po dodatnem zaposlovanju, ki pa ni ekonomsko upravičeno.

72 % novih delavcev brez strokovne izobrazbe

Neko podjetje, ki je skrajšalo delovni čas, izkazuje velike potrebe po ne kvalificiranih delavcih, odpušča pa srednje in visoke strokovnjake. Produktivnost dela ob takšni politiki zaposlovanja seveda pada, število nadur se povečuje in gospodarjenje drsi navzdol. Vendar to podjetje ni bela vrana. Republiški sekretariat za delo ugotavlja:

Podjetja, ki so uveljavila 42-urni delovni teden, so dodatno zaposlila 11 % delavcev. Večinoma — 66,6 % — jih je pritegnilo 7 večjih delovnih organizacij, ki resda sedaj več proizvajajo in so povečala tudi vrednost proizvodnje

nih stroškov še vedno neznatna postavka, čeprav so se osebni dohodki zadnje čase precej povečali. Zato se v mnogih tovarnah ne potrudijo, da bi po izbolsanju tehnoloških postopkov in modernizaciji proizvodnje ali transporta sproščene delavce takoj zaposlili drugje. Zato se ne zavzemajo za realno planiranje zaposlovanja, zato v mnogih delovnih organizacijah prepuščajo zaposlovanje vodjem oddelkov in kadrovske službi, torej nekaj ljudem, zato kadrovske politike ne vodi širši krog upraviteljev, ampak nekaj posameznikov. In zato samo nekaj ljudi uvaja in ukinja delovna mesta.

Cezmernega zaposlovanja pa je marsikje kriv tudi sam sistem delitve osebnih dohodkov, ki zaposlenih ne spodbuja k pridnejšemu in vestnejšemu delu. Zlasti v strokovnih službah in administraciji. Delovni čas slabo izkoriščajo in da so naloge pravočasno rešene, oddelkovodje »naročijo« pomočnike. Čez čas se teh pomočnikov, ki pri delu posnemajo sodelavce z daljšim stažem, toliko nabere, da postanejo za marsikatero podjetje težavna breme, ki krepko zmanjšuje gospodarske uspehe. Novi delavci obremenjujejo sklad za osebne dohodke, zlasti ker pooblaščenec premalo pazijo na njihovo strokovnost ali pa jih spet nepravilno zaposlijo. Novo pečeni ekonomist mora na primer prevzeti analitično službo, za katero ga univerza ni dovolj usposobila. V datu se ne znajde, zbira nepotrebne podatke, sestavlja nepotrebne analize, ker nima delovne metode. Marsikje pa celo ne marajo dobrih strokovnjakov ali pa jim zaupajo manj odgovorne naloge, odgovornejše pa opravljajo — nestrokovnjaki. Prizadeti fluktuirajo zaradi nepravilnega odnosa do njih, izpraznjena delovna mesta pa zasedejo slabši delavci. Če eden ne zadošča, pa več...

Samo droben primer: Preden so se nekdanja samostojna podjetja integrirala v Lesni kombinat Ljubljana, je pripravljali odbor uvidel, da ne bo mogoče na hitro zamenjati obrtniške proizvodnje s tovarniško — to je s serijsko. Gospodarnost pa bi le

cen jih sicer nekoliko ovira, vendar z veliko prizadevnostjo sčasoma le dosežejo, da kontrolorji vsaj za malenkost popustijo in tako delovnim kolektivom prihranijo med drugim iskanje notranjih rezerv v ljudeh.

Ekonomistka, ki na Zavodu SRS za gospodarsko planiranje proučuje zaposlovanje in produktivnost, pa takole meni:

»Delovne organizacije so gospodarsko in upravno samostojne, same odločajo o zaposlovanju in o vseh drugih ukrepih za povečanje produktivnosti, kadar se znajdejo pa v težavah, iščejo zunaj pomoč. Pri nas nobeno podjetje ne propade, kajti rešitelj se vedno najde. Dokler bom tako usmiljeni do malomarnih delovnih kolektivov, se njihov interes za dobro gospodarjenje ne bo bistveno povečal.

Razen teh rešiteljev pa grede podjetjem na roko tudi gospodarski predpisi, preveč se prilagajajo podjetjem, premalo pa silijo k boljšemu gospodarjenju, kamor sodi tudi intenzivno zaposlovanje — to je pravilno izkoriščanje zaposlenih in dodatno zaposlovanje strokovnjakov, ki jih je v velikih delovnih organizacijah premalo, v srednjih in majhnih pa zelo malo ali — nič.

Dokler mnoga podjetja na novo zaposlujejo večinoma nekvalificirane delavce, bi rekla, da jim gre dobro ali celo predboro.

Osebni dohodki naj rastejo skladno s produktivnostjo

Nekvalificirane delavce zaposlujejo podjetja iz varčevalnih namenov. Njihovi osebni dohodki so majhni in manj obremenjujejo sklad za osebne dohodke, kakor zasluži strokovnjak.

»Ali pa je to v resnici varčevanje?« — Predsednik Okrajnega sindikalnega sveta v Kopru odgovarja:

»Ne, slabo ovrednoteno delo ne pomenjuje proizvodnje, saj zapira pot k sodobnim proizvodnim procesom, ki jih uvajajo in razvijajo gospodarsko naprednejše države, s katerimi se naša podjetja včasih zelo nerada srečujejo pri mednarodni delitvi dela prav zato, ker jim v cenah preveč konkurirajo. Z drugimi besedami povedano: Naši izdelki so kljub nizko ovrednotenemu živemu delu dražji kakor tuji, čeprav so delavci v tujini bolje plačani in je živo delo precej višja postavka v strukturi cene kakor pri nas. Ravno zato, ker so delavci dragi, pa jih poskušajo na vse načine čim bolj zaposliti in izkoristiti. Sodeč po njihovih nizkih prodajnih cenah, še bolj pa po proizvodnih stroških, so modrejši kakor mi.

Menim, da bi morali tudi pri nas smelo in pogumno dvigati prejemke skladno s produktivnostjo in živo delo nasploh bolj stimulirati, odpraviti pa čimveč cenilnih delovnih mest in delo prepustiti strojem.

Za konec nekaj pohval

Da ne bi ostali samo pri graji, naj na koncu povem še to, da nekatere delovne organizacije že dosega odlične gospodarske rezultate, odkar so izboljšale organizacijo podjetja, poslovanje in zaposlovanje.

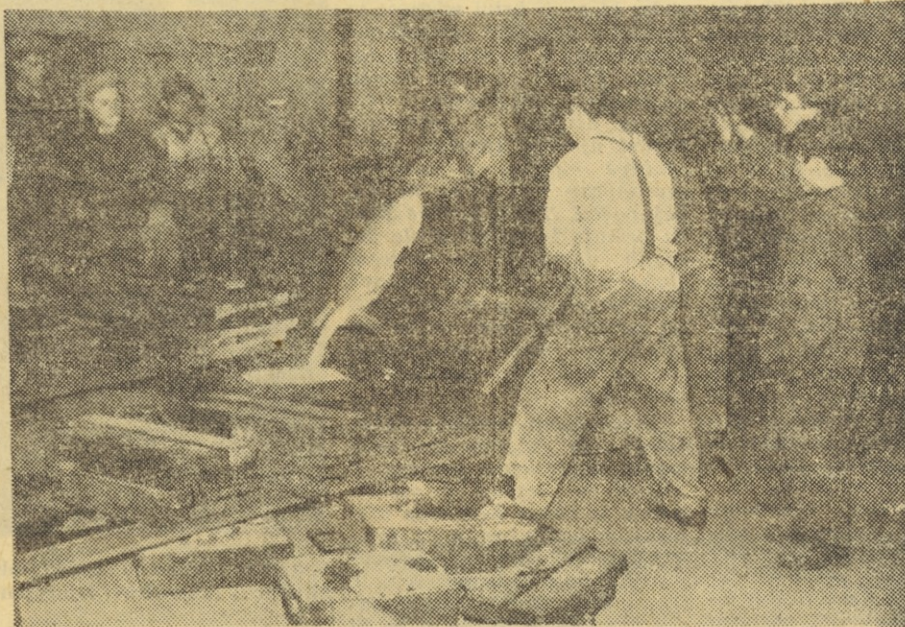
Tovarna Titan v Kamniku, ki je bila pred dvema letoma gospodarsko precej omajana, je ob istem asortimentu in istih delovnih pripravah letos povečala proizvodnjo za 40 do 50 %. Produktivnost na zaposlenega je tako porasla, da nihče v tovarni ne zasluži manj kot 28.000 dinarjev, povprečje osebnih dohodkov pa se je povzpelo na prvo mesto v okraju.

Podjetje Teol iz Ljubljane, ki je po reorganizaciji poslovanja odpravilo nepotrebna delovna mesta, izpopolnilo kvalifikacijsko strukturo — zaposlilo je nekaj fakultetno izobraženih delavcev — pa je letos v prvem polletju povečalo proizvodnjo za 58 %, produktivnost dela pa za 47 %.

Z lepimi gospodarskimi rezultati, ki so jih dosegla z boljšo tehnično opremljenostjo, s pravilnim programiranjem proizvodnje in intenzivnim zaposlovanjem, pa se lahko pohvalijo še celo delovni kolektivi, ki delajo samo še 42 ur, kakor Industrija pohištva Stol v Kamniku, Bombažna tkalnica Vižmarje, Rudnik rjavega premoga Kovečje, Tovarna pisalnih strojev TOPS in še nekaj drugih.

V teh delovnih organizacijah, ki smo jih navedli za zgled, bi za gotovo potrdili, da apel k razsodnejšemu zaposlovanju, ki smo mu dali obliko članka, ni odveč. Kaj pa vi menite?

MARIOLA KOBAL

Ob primitivnem proizvodnem postopku še asistenti z rokami v žepih

(op. nov. pojasnjeno ni, ali z boljšim gospodarjenjem ali z višanjem cen), niso pa dosegla planirane storilnosti.

Od novo zaposlenih namreč 72 % nima nobene strokovne izobrazbe, zato ne morejo doseči zaželenega delovnega učinka. Poleg ekstenzivnega zaposlovanja pa je storilnost zmanjševalo tudi slabše izkoriščanje delovnega časa kakor lani.

Po podatkih iz istega vira samo tretjina naših delovnih organizacij postopoma izkorišča notranje rezerve, vse druge pa poskušajo povečati proizvodnjo z dodatnim zaposlovanjem...

Za malo denarja malo muzike

Omenili smo že, da sta neustrezna kvalifikacijska struktura in ekstenzivno zaposlovanje tesno povezana s slabo organizacijo podjetja, z neproučenim poslovanjem in nesinhronizirano proizvodnjo ter njenimi službami in stranskimi dejavnostmi, pa tudi s plansko in tehnološko nediscipliniranostjo. Zaradi tega mnogi delovni kolektivi pravzaprav niti ne vedo, kaj je narobe v njihovem kadrovanju in kje tičijo rezerve v ljudeh.

Poleg teh vzrokov pa so še drugi, bolj očitni.

Vrednost živega dela je v proizvod-

rad čimprej povečal. Po razpravi, za katero ni imel nobenih pokazateljev o zaposlenosti, je sklenil odpustiti deset administrativcev. In res jih je kombinat deset odpustil. Kmalu zatem pa je začel spet povečevati administrativni aparat in zdaj zaposluje že 30 režijskih delavcev več kot poprej. Takratni analitik je opozarjal, da je treba najprej proučiti poslovanje in na podlagi tega ugotoviti upravičenost obstoječih delovnih mest in zasedbo, toda naletel je na gluha ušesa. Vodstvo je cele tri mesece sestavljalo in popravljalo shemo delovnih mest, in zatrjevalo, da je to organizacijska shema, poslovanja pa ni proučilo. Analitik je uvidel, da bi moral z glavo skozi zid, če bi hotel svoje delo v redu opravljati, in ker nima želene glave, je raje odšel iz kombinata...

Ali se bodo delovni kolektivi streznili?

Seveda se bodo, le časa ni mogoče točno določiti. Če ne poprej, takrat, ko bodo gospodarsko resnično ogroženi.

Trenutno še niso, čeprav mnogi trdijo nasprotno. Vse, kar proizvedejo, absorbira domači trg, svetovno tržišče še za mnoge panoge industrije ni življenjska nuja, ampak predvsem »davek družbi«, ki potrebuje devize. Kontrola

20 ZLATIH MEDALJ

Ob prvem bienalu industrijskega oblikovanja v Moderni galeriji v Ljubljani

Morebiti je slišati kot fraza, da industrija v svetu dandanes sploh ne more več mimo industrijskega oblikovanja. Pa vendar je tako, zakaj sama funkcionalnost industrijskih proizvodov je postala za ljudi premalo. Vsak hladilnik in čevlji, vsaka posoda in pisalni stroj so lahko tudi lepi in ne le priročni. In ta spoznanja počasi prodirajo v našo industrijo in na naše jugoslovansko tržišče, predvsem pa so živa v oblikovalcih, od arhitektov do likovnih in uporabnih umetnikov. Mogoče bo kdo dejal, da so še premalo živa, zlasti pa se le skromno odražajo v rezultatih. Toda, kako je z vsakim novim izsledkom, z vsako mlado panogo, ki si šele utira pot? To sem imela pred očmi ob obisku prvega bienala industrijskega oblikovanja v prostorih Moderne galerije in Ljubljani ter med pogovorom s sekretarjem organizacijskega komiteja bienala tovarišem arh. Marjanom Gnamušem.

Prva prizadevanja na področju industrijskega oblikovanja v Sloveniji segajo že vrsto let nazaj. Kolikor je vi-

deti iz neraziskane zgodovine, so se pričela okrog revije »Arhitekt« in seveda med posamezniki. In že na samem začetku so rodila načrte: na primer načrt za osnivanje centra za industrijsko oblikovanje v Ljubljani. Iz tega zrnja ni bilo moke. Zakaj? ... Potem je prišla misel na razstavo, ki bi naj vsakih nekaj let pokazala podobo domačega napredka industrijskega oblikovanja in dala možnost primerjave s podobnim prizadevanjem v svetu, razstave, ki bi mogla vzgajati oblikovalce, publiko in industrijo, ter buditi interes za industrijsko oblikovanje v proizvodnji. Zamisel je zdaj uspela, še več, njena realizacija se je posrečeno ujela z že mednarodno prizanim grafičnim bienalom v Ljubljani, in sicer tako, da v tistem letu, ko v Moderni galeriji ni razstave grafike, napolnijo njene prostore eksponati industrijskega oblikovanja.

Kdo je bil konkretni pobudnik in organizator bienala?

»Predvsem Mestni svet mesta Ljubljane s tovarišem ing. Tepino na čelu. Potem arhitekti in ravnatelj Moderne galerije tov. Kržišnik,« pripoveduje ing. Gnamuš. »Prvobitno je postalo vpraša-

in sicer tako, da je jugoslovanski del žirije odločal o izboru materiala za razstavo, celotna žirija pa je podelila priznanja in nagrade.«

Pred nazivom I. bienale industrijskega oblikovanja, pri katerem sodeluje poleg Jugoslavije še vrsta držav, pogrešamo pridevnik — mednarodni.

»Pač pa je to razstava z mednarodno udeležbo. Verjetno bi jo bilo drugače imenovati danes še preurajeno. Premalo časa za pripravo, preveč nehomogen odziv...«

In končno ne more postati neka začetna akcija preko noči mednarodnega pomena. Kako ste vabili razstavljalce in koga?

»Najprej smo objavili svojo namero, da želimo pripraviti bienale, v časopisih in v biltenih vseh društev v zveznem merilu (društva arhitektov, likovnikov in uporabnih umetnikov). Hkrati smo zaprosili ta društva, da seznaniijo svoje člane z našim razpisom in naj nam pošljejo spiske ljudi, ki se že uspešno ukvarjajo z industrijskim oblikovanjem. Potem smo se obrnili na Savezno privredno komoro v Beogradu, ki je lani naredila anketo med kakimi 650 industrijskimi podjetji o tem, če imajo industrijsko oblikovanje in v kakšni obliki (razvojni oddelek, zunanje sodelavce...). Privredna komora nam je poslala seznam 118 industrij, ki deloma že prištevajo industrijsko oblikovanje k sestavnemu delu proizvodnje, in smo jih nato direktno povabili k sodelovanju. Kar tako, na slepo industrije nismo mogli vabiti. Lahko bi se nam bilo dogodilo, da bi nam poslane licenčne eksponate ali nas sploh ne razumele, kaj pravzaprav hočemo. Kako prav smo domnevali, se je pokazalo pozneje, ko smo take eksponate tudi res dobili in ko so nas mnogokje vprašali, zakaj ne razstavljamo na Gospodarskem razstavišču.«

Pri bienalu seveda ne gre za manifestacijo rezultatov proizvodnje glede na njeno raznolikost, ali za prerez proizvodnje posameznih gospodarskih organizacij. Ta razstava naj bo ogledalo industrijskega oblikovanja, se pravi uporabnosti in kvalitete proizvoda ter njegove estetske sodobne oblike. — Kako pa ste vabili tuje države?

»Po spisku iz biltena Mednarodne organizacije industrijskega oblikovanja. Obvestili smo društva v tujini, da imamo na programu prireditve — bienale industrijskega oblikovanja in jih poprosili k udeležbi. Razen tega smo izkoristili vse osebne stike.«

Bienale sicer nakazuje posamezna področja industrijskega oblikovanja (izdelki lesno predelovalne, elektro, strojne industrije, arhitektonske detajle, opremo stanovanj, gospodinjstva, tekstil, usnjeno galanterijo, vizualne komunikacije, embalažo in orodja za šport in rekreacijo), vendar so nekatera zastopana le s skromnim številom eksponatov in nepopolna. Na primer elektro industrija. Radijskih in televizijskih sprejemnikov skorajda ni, industrija porcelana... Med razstavljenimi predmeti so tudi makete in fotografije. — Je prišlo tako malo materiala?

»Pri izboru smo imeli predvsem pred očmi kvaliteto.« nadaljuje tovariš Gnamuš, »ki nas lahko edina uveljavljajo. Zato nam je ogromno rečij obležalo v skladiščih. Naredili smo sicer manjše zaokrožitve, da bi nakazali vsaj smeri prizadevanj. Osnova pa nam je vselej bila originalna kreativnost. Industrijske eksponate smo upoštevali pri podeljevanju nagrad (dvajset zlatih, od teh jih je sedem ostalo v Jugoslaviji), makete in fotografije pa le za podelitev častnih diplom, ki naj bi bile znak priznanja prizadevanj. Pa še obrobna pripomba: makete, ki jih razstavlja tovarna Iskra iz Kranja, bodo že čez nekaj dni v proizvodnji. Za razstavo pa Iskra še ni utegnila izdelati eksponatov.«

Bienale industrijskega oblikovanja si prav v izmenjavi z grafičnim bienalom in kot edina tovrstna prireditve v Jugoslaviji lahko odpre pot k priznanju in pomembnosti. Pa še zavoljo mestoma resnično visokega nivoja in pestrosti, kot jih kaže letošnji »prvi nastop«. Vendar, nekdo se bo moral nestrno in stalno ukvarjati s pripravi, vzdrževati vezi...

»Zdajšnji sekretariat,« pravi inženir Gnamuš, »bo meseca decembra razrešen svoje dolžnosti. Potem bo nujno, da se bo osnoval stalni sekretariat. Malce razmišljamo o tem, da bi združili oba sekretariata bienalov (grafičnega in našega za industrijsko oblikovanje), pri čemer pa bi moral biti naš pri delu popolnoma samostojen.«

Vse to so šele ugibanja na poti, ki je stekla. Čez dve leti, ko bo bienale industrijskega oblikovanja drugič v prostorih Moderne galerije v Ljubljani, pa pričakujemo, da bo ta pot že gotova in utrjena.

ALA PEČE

OCENE KRITIKE INFORMACIJE

Iz obdobja nemega filma

FRANCOSKI FILM
»JUDEX«

Ime Louisa Feuillada zasledimo v filmski zgodovini že zelo zgodaj. Najprej kot umetniškega vodjo Gaumontovih ateljejev francoskih filmskih »delavnic«, kmalu zatem pa že kot režiserja, ki si vsestransko prizadeva, da bi na filmsko platno prenesel resničnost življenja in kot je sam zapisal: »kar se je zgodilo pred mnogimi leti v književnosti, v gledališču in v upodabljanju umetnosti. Iz teh del smo izgnali sleherno domišljijo ter zato predstavljajo ljudi in reči takšne, kakršni so in ne takšnih, kakršni naj bi bili.« Feuillade je sledil ameriškim zgledom, kjer so že začeli z naravno in privodno igro, brez patosa in smešne pantomime. V letih pred prvo vojno pa se pojavi v Franciji še nova zvrst literature, z junakom Fantomasom — zakrinkanim možem v črnem plašču, ki se ga je Feuillade hitro oprijel. Iz tega obdobja in tega stila je tudi njegova grozljiva Judex. Judex je torej klasično delo francoskega nemega filma. S

svojo zgodbo in obdelavo je zamikalo sodobnega filmskega ustvarjalca Georges Franjuja, avtorja filma »Therese Desqueyroux«, da je obnovil in po svoje obdelal snov te slovite romantične kriminalke. V ohranjenosti okolje nemega filma je vnesel svoje, govoreče junake in posamezne tehnične izpopolnitve, vendar le toliko, da je delo ohranilo svoje prvotne značilnosti in pomen. In tako se pred gledalcem razpreda skrivnostna zgodba o sleparskem bančniku, njegovih prebrisani in pokvarjeni ljubici, nežni in pošteni hčerki ter skrivnostnem junaku Judexu, ki uravnava celotno dogajanje. Dejanje je razgibano, polno skrivnostnih zapletov in grozljivih scen, kjer so junaki bolj ali manj sredstvo delovanja in posredovanja skrivnostnega, nepremagljivega in za pravico se borečega zakrinkanega moža. Ljudje iz tega obdobja so za pojmovanja in občutja sodobnega gledalca dovolj naravn in sproščeni v svojem igralskem postanstvu in kljub

romantični snovi dovolj pričljivi in človeško prepričljivi. Režiser je z obnovitvijo omenjenega dela prenesel na platno del pestre in bogate zakladnice nemega filma, obnovil delo, ki se po svoji obdelavi še danes lahko meri z marsikatero sodobno kriminalko.

IVA BOZOVIČAR

Sodobnost zaradi sodobnosti?

»KORENINE«
A. WESKERJA
V DRAMI SNG
V LJUBLJANI

Komaj druga premiera v ljubljanski Drami, pa se gledalec že vprašuje, kaj bo res moral gledati skozi vso sezono sodobne tekste samo zaradi tega, ker so sodobni in ker je pač ena izmed nalog gledališča tudi seznanjanje z današnjo umetniško — odrsko tvornostjo. Če je želela Drama to-

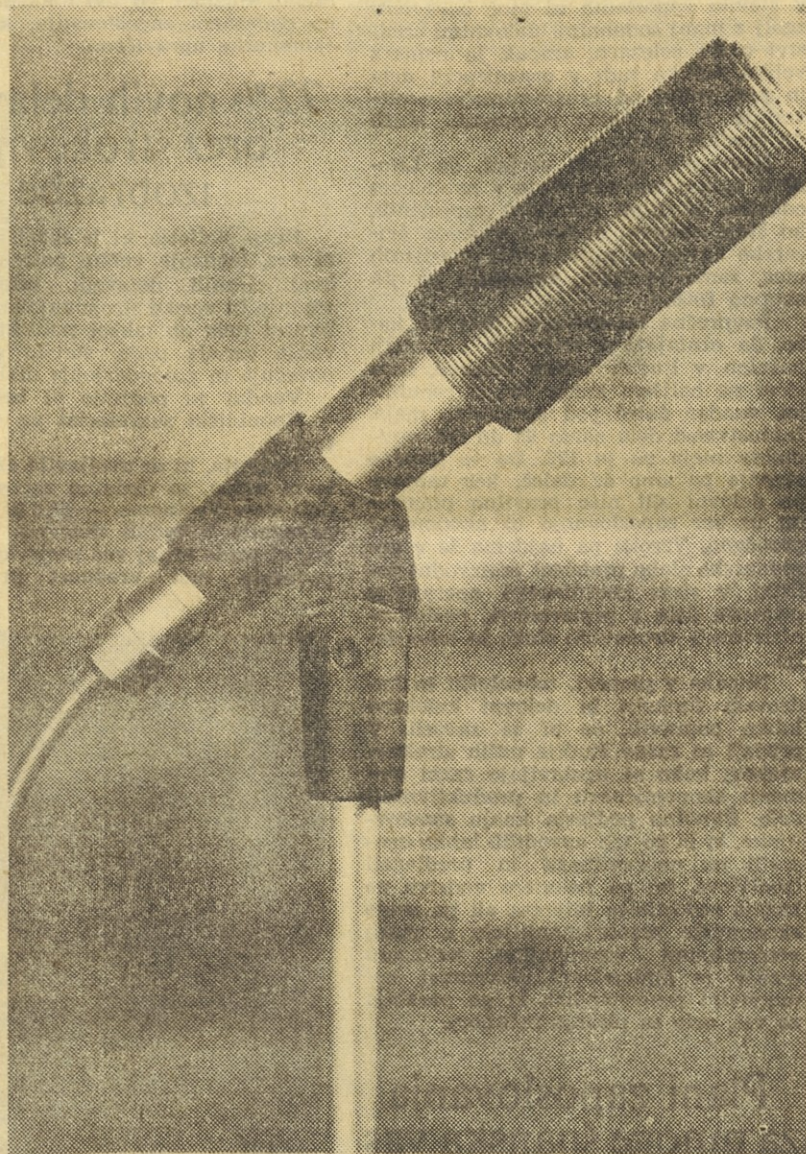
krat predstaviti svoji publiki avantgardističnega Angleža Arnolda Weskerja, ki kot kaže, razburja duhove in ima predvsem na Otoku obilo zagovornikov in pristašev, je to seveda simpatična pozornost. Vendar, zakaj ravno z delom »Korenine«, o katerih piše že sam Gledališki list, da je njih dogajanje nepotrebno raztegnjeno na trodejanke. In ob tej razvlečenosti obiskovalca gledališča res mineva potrpljenje, pa naj je uprizoritev celo tako dobra kot v ljubljanski Drami. Bolj se namreč bliža predstava koncu, bolj se mu smili igralski ansambel na odru, ki manifestira svoje veliko znanje, razumevanje in dobro voljo in šele v zadnji tretjini — ali še bolje četrtini — večera razkrije svojo trenutno upravičenost na odskih deskah. Sicer pa poudarja zelo realistično upodobljeno drobno, vsakdanje življenje male delavske družine, katere člani pač živijo, ker živijo, brez misli, posebnih čustev, idej, brez kakršnekoli razizeme individualnosti, poslušni vsemu trenutno danemu na svetu.

Po dveh urah čakanja gledalec izve, zakaj se je moral ta do potanki seznaniti z družino Beals. Stvar je namreč v tem: Bealsova mlajša hči že tri leta živi v mestu, kjer jo

zaročenec seznanja z umetnostjo, jo uči, kaj sta kultura in resnični človeški odnosi, ji razkriva bedo delavskega razreda, ki so ji krivi vdanost in neznanje delavcev ter njihovo nepoznavanje samih sebe ter sveta. Ta hči zdaj, na koncu »Korenine«, proklamira vsej zbrani družini, ki pričakuje prihod njenega ljubega, zaročenčeve »ideje«, s katerimi pravzaprav niti sama ne ve, kaj početi. Toda, ker se fant ne prikaže in naleti dekle pri svojih domačih na povsem gluha ušesa, se zave njihove resnične praznine in majhnosti ter nenadoma uvidi, da so zaročenčeve misli pravzaprav podoba tudi njenega lastnega spoznanja.

Weskerjevo osnovno izhodišče dela (idejno družbeno topos delavskega razreda v Angliji — čeprav v resnici morda le enega dela tega razreda), je zanimivo in ga pisatelj posrečeno upodablja (sicer z nepotrebno dolgozvoznostjo). Njegovemu iskanju in navajanju vzrokov za to topos pa bi v načelu seveda lahko mirnega srca prikimali samo, če bi nam jih Wesker ne ponujal v tako neodsrski govorici samih fraz in recitacij glavne junakinje.

Drobno, realistično delo »Korenine« je imelo vernega in

Mikrofon z zlato medaljo. Oblikovalec Marko Turk, proizvajalec Elektrokustični laboratorij Ljubljana. — Slika zgoraj: norveški servis za kavo.

zelo domiselnega vodnika — režiserja Mirana Hecoga; in odlične interpretate predvsem v Francetu Presetniku, Viki Grilovi, Milu Kačičevi in Jožetu Zupanu. Lepa in skladna scena je bilo delo arh. Uroša Vagaja.

A. P.

nje same oblike bienala. Kdo naj sodeluje, kako, kriterij... Zedinili smo se, da morejo enakovredno sodelovati industrija in razna strokovna združenja likovnih in uporabnih umetnikov, arhitektov, klub »Barva in oblika...«

Naslave teh združenj najdemo med letošnjimi konkretnimi organizatorji bienala, pa še Gospodarsko zbornico Slovenije in okrajne zbornice ter seveda Mestni svet Ljubljane. Čeprav je tako sodelovanje nujno iz same vsebine in namena industrijskega oblikovanja, je čutili za tem še nekaj več: že v prvem bienalu močan poudarek na obeh činiteljih industrijskega oblikovanja, na proizvodnji in oblikovalcu ter oblikovalcu in proizvodnji. Ne gre in ne more iti za večjo pomembnost prvega ali drugega, kar pa je danes v praksi še mnogokrat sporno vprašanje.

»Za konkretno organizacijo bienala,« pravi tovariš Gnamuš, »smo osnovali sekretariat. (Pozneje še organizacijski komite s predsednikom ing. Marjanom Tepino in dvema zastopnikoma vseh sodelujočih organizatorjev razstave ter častni komite s predstavniki iz družbeno političnih forumov in inozemci.) Sekretariat je imel za delo le skopo odmerjen čas. Od začetnih priprav do končne odločitve, kako bomo delali, je prešel že letošnji februar, sredstva pa so se nabrala šele aprila. Dala sta jih Mestni svet in Gospodarska zbornica. Upamo, da bodo sredstva za bienale v prihodnje že upoštevana v letnih proračunih obeh organizatorjev. Za izbor eksponatov in podelitev nagrad ter priznanj smo sklicali mednarodno žirijo,

P.

Preteklost še ni pokopana

RADIJSKA IGRA
Z. POSMYSZ
»POTNICA IZ KABINE 45«

Letošnje otvoritvene premiere sezone radijskih iger potekajo v vseh jugoslovanskih radijskih postajah in znamenju medsebojnega spoznavanja 2 držav. Poljska in Jugoslavija sta se domenili, da pripravita v mesecu oktobru festival radijskih iger prijateljske države. Kot prvo v Radiu Ljubljana je prišlo prejšnji terek na spored delo poljske avtorice Zofije Posmysz »Potnica iz kabine 45«, čez štirinajst dni pa bomo lahko spoznali, prav tako iz ljubljanskega oddajnika, Posmyszinega kolego H. Bordijewskega. Praksa takih in podobnih manifestacij, ki zaokrožujejo podoba neke celovite tuje tvornosti razmerno mladega umetniškega področja radijske igre, je prav gotovo potrebna in dobrodošla. Zato si lahko želimo, da bi postala stalna.

Zofija Posmysz se je v svoji radijski igri »Potnica iz kabine 45« spoprijela z zanimivim problemom, kako se nekdanja pripadnost nacizmu (direktna kot indirektna) danes odraža v zahodnonemški stvarnosti. In uspelo ji je, da je izpovedala to v drobni zgodbi popotovanja dveh zakoncev samo skozi njuna usta ter z malce retrospektive, ki pa se je je avtorica poslužila bolj zaradi podkrepitve notranjega konflikta glavne junakinje kot pa zavoljo celotne pripovedi.

Zakonski par na dopustu sreča na ladji bivšo interniranko, ki jo je žena kot paznica »čuvala« med vojno v koncentracijskem taborišču. Mož ne pozna ženine preteklosti. Pravkar si dela kariero v neki novi politični stranki. Ženina pripadnost SS bi mu jo utegnili prepričati. Zato zdaj omahuje med zakonom in kariero. Končno sta rešena in

ko zakon kot kariera, ker pač »jetnica« ne naredi škandala in se izkrca iz ladje v neki daljnji deželi.

Prikazovanja današnjih razmer in miselnosti, ki sta značilni za del današnje Nemčije, v »Potnici iz kabine 45«, seveda ne moremo in ne smemo posploševati, čeprav nas k temu skorajda sili sugestivna in dogmata izpoved poljske avtorice. Njena obsodba razkrinkavanja zgodovine, ki je naš čas še ni povsem zaključil, prihaja v tej radijski igri že iz konkretnosti v neko splošnost. In ta na prvi pogled nevarnost, je v bistvu odraz umetniške moči Posmyszinega ustvarjanja.

Režiser France Kosmač, igralca Duša Počkajeva in Jurij Souček so poskrbeli za odlično izvedbo letošnje premiere v redni oddaji »Radijska igra«.

P.

Kadrovska in izobraževalna politika dobiva v Železarni Štore vse bolj pomembno mesto

ODLOČALO BO ZNANJE

Ze leta nazaj govorimo in pišemo, da bi se samoupravni organi v delovnih organizacijah morali zavedati, da je dobro zastavljena kadrovska politika sestavni del uspešne proizvodne politike. Življenje samo je to resnico že tolikokrat potrdilo. Nadvse pogosto pa je bila ta misel izrečena od lanske zime dalje. Tako ob razpravah o letošnjem republiškem družbenem planu, ki vzporedno s proizvodnimi nalogami ni obravnaval strokovne kadre. In kasneje, ob drugih priložnostih, npr. v času, ko so delovni kolektivi pisali svoje statute, Ali v zvezi s štipendijsko politiko, ki je zlasti lani pokazala svoje največje slabosti in o čemer je spregovorilo pismo GO SZDL Slovenije v začetku letošnjega leta.

Vrsta vprašanj je, ki v tej zvezi iščejo odgovorov:

● Ali samoupravljalci že pojmujejo kadrovske in izobraževalno politiko kot svojo samoupravno pravico in dolžnost in ali proizvajalci pojmujejo izobraževanje kot svojo pravico in dolžnost?

● Ali kolektivi poznajo svoje naloge na tem področju in kako jih rešujejo?

● Katere strokovne službe in organi samoupravljanja pomagajo te naloge opravljati oz. to politiko formirati?

● Kakšno je njihovo stališče do splošne osemletne izobrazbe kot temeljne izobrazbe za sleherni nadaljnji strokovno oz. družbeno-politično izobraževanje?

● Kakšno je njihovo stališče v pogledu ekonomičnosti strokovnega izobraževanja?

● Kakšna je politika do zunanjih štipendistov in do lastnih sposobnih delavcev?

● Kakšno je njihovo stališče do družbeno-političnega izobraževanja članov kolektiva?

● Ali jim zadostuje 2,5 % od bruto osebnih dohodkov za izobraževanje, ali ta sredstva potrošijo sami, jih združujejo in pod kakšnimi pogoji, ali jih puščajo »zamrzniti«?

● Katere samoupravne akte s področja kadrovske in izobraževalne politike so sprejeli in kako se po njih ravna. ITD. ITD.

Iz razgovora, ki sem mu prisostvovala pred dobrim mesecem v Železarni Štore, bom poizkušala izluščiti tiste misli, ki manj ali bolj popolno odgovarjajo na zastavljena in druga vprašanja iz te delovne sredine.

V Železarni Štore že dve leti obstoja kot samostojni strokovni sektor kadrovske socialna služba. Območje njene dela je že dokaj obsežno, čeprav verjetno še ne celovito. Končno sta dve leti še kratek čas. In delovna organizacija z okoli 2000 zaposlenimi nima malo problemov, ki sodijo v domeno obdelave te strokovne službe. In končno tudi ne gre le za to, da je ta služba šele v razvoju. Tu so tudi nekatera vprašanja, ki jih ta strokovna služba tudi v bodoče ne bo mogla opravljati povsem samostojno, temveč skupno z ostalimi strokovnimi službami. Pravijo pa, da je prav ta povezava danes še premajhna.

Od kadrovske službe samoupravljavci mnogo pričakujejo

Lahko bi tudi rekli, da je to danes le še bolj kadrovska služba, ki se ukvarja s celovito evidenco in analizo delovnih mest, kadra, kadrovskih potreb (pripravlja letni plan in zbira le tudi že možno gradivo za sedemletne kadrovske potrebe), ukvarja se s programiranjem, dodatnim izobraževanjem, poklicnim šolanjem, štipendiranjem. Manj pa je doslej delovala kot socialna služba, ker še nimajo poklicnega socialnega delavca. Za ta poklice šolajo zdaj človeka, ki je izšel iz proizvodne delovne organizacije in upajo, da ko bo čez dve leti prišel k njim, da se bo uspešno vključil v teamsko delo skupine, ki jo že danes sestavljajo pravnik, sociolog, referent za rekreacijo, zdravnik (imeli pa so že tudi referenta za kulturo, 5 let pa so šolali industrijskega psihologa, ki pa potem ni prišel k njim na delo). Le v teamskem delu bodo namreč po prepriljanju delovnega kolektiva kos ti strokovni ljudje vrstni nalog in problemov, ki jih poraja kolektiv, v katerem je zelo dosti nekvificirane delovne sile, v katerem se 75 odstotkov zaposlenih dnevno vozi (po leg rednih avtobusnih zvez oskrbuje železarna trikrat dnevno prevoz na štirih avtobusnih progah), v katerem le 400 zaposlenih s svojimi družinami stanuje v naselju tovarne itd.

Kolektiv Železarne Štore bo moral ob predvideni rekonstrukciji svojih postrojenj prekvalificirati pretežno število zaposlenih. Zato od kadrovske službe in njene strokovne priprave programa na tem področju pričakujejo mnogo. Imajo svojo centralno kadrovske komisije, ki pomaga oblikovati delavskemu svetu konkretno kadrovske politiko. Tu di ekonomske enote imajo svoje kadrovske komisije z lastnimi pristojnostmi, kadrovske potrebe ugotavljajo obratni delavski sveti, toda v veliko pomoč tem komisijam in delavskim svetom, kot tudi sindikatu in končno tudi oddelkovodjem, so prav analize, ki jim jih daje kadrovska služba v obravnavo) npr. analiza o gibanju osebnega dohodka po kvalifikacijah in aktivnosti, o stanju in gibanju

kadra itd.). Takole pravijo danes v Železarni Štore: Osnovni princip je ta, da kažejo danes kadrovske potrebe obrati, kadrovske komisije in delavski sveti morajo kadrovske probleme razrešiti, toda akcijo, rezultat, mora izvesti kadrovska služba. Npr.: ko temu sledi interni razpis za dodatno izobraževanje, kadrovska služba zbere prijave, prijavljence testira in tako se izvede selekcija, ki je neko poročstvo že vnaprej, da bomo dobili potreben kader.

Trije glavni aspekti izobraževalne politike

Če je predvidena rekonstrukcija in z njo vred osvajanju nove tehnologije glavni moment, ki v Železarni Štore danes narekuje izdelano kadrovske politiko, pa seveda ni edini. Res je, da obrat valjarne dela danes še pod najtežjimi fizičnimi pogoji, da je v njem zaposlenih mnogo delavcev, ki so napol še vezani na delo na domači zemlji, in da bo ta obrat treba usposobiti v prihodnje za najbolj mehanizirano delo. Od 300 zaposlenih v tem obratu pa jih niti 10 % ne bo moglo iti s to izobrazbo na mehanizirano delo. Sredstva, ki so bila v investicijskem planu predvidena za kadre, so bila izražena v promilih, pa še to so morali na zahtevo banke izpustiti. Stališče, ki ga srečam v delovni organizaciji pa je, da to ni prav in da bi sredstva za kadre morala v naših programih zavzemati enakovredno mesto kot ostala investicijska sredstva. (V pojasnilo bralcem moram povedati, da je naš razgovor potekal še predno so Železarni Štore ustavili kredite. Ne glede na to, odgovori kažejo na pozitivno izoblikovano kadrovske politiko kolektiva v primeru rekonstrukcije.)

Drugo dejstvo, ki terja danes v Železarni Štore izdelan koncept kadrovske politike (verjetno ne le te, temveč tudi delitvene, pa stanovanjske!) pa je to, da na kozjanskem področju ni več ljudi, ki bi se kot nekvificirani zaposlili na težkih delih v železarni, zato se morajo vse bolj orientirati tudi na ljudi izven republiških meja.

Tretji moment, ki terja izdelano kadrovske politiko, pa je pomanjkanje kvalificiranih strugarjev in ključavničarjev. Odločili so se, da bodo vzeli iz proizvodnje določeno število nadarjenih mladih delavcev in jih ob povprečnem mesečnem dohodku pustili, da se zgolj izobražujejo. Prvotna kombinacija redne zaposlitve in dodatnega izobraževanja namreč ni uspela. Oddaljenost doma od Železarne in izobraževalnega centra, utrujenost od dela, sta bila vzrok, da so težko sledili predavanjem, za učenje pa niso imeli časa.

Stališče o ekonomičnosti izobraževanja

Vsi so nam zatrjevali, da se tehnični kader v Železarni zelo zaveda vloge znanja proizvajalcev, zato se polno angažirajo pri reševanju kadrovske politike kot samoupravljalci, kot strokovnjaki pa s svojim strokovnim znanjem

Pred kratkim pa je tudi komisija za izobraževanje in kulturo pri Centralnem svetu Zveze sindikatov Jugoslavije razpravljala o nomenklaturi vprašanj s področja kadrovske in izobraževalne politike. Le-ta naj bi našla svojo konkretizacijo v statutih delovnih organizacij. Res namreč je, da je s tega področja v statutih, pa tudi v praksi, še vse preveč vrzeli, improviziranih dnevnih rešitev ali odsotnost slehernih lastnih principiellnih stališč. Druge delovne organizacije pa v praksi zopet mnogo bolje rešujejo kadrovske politiko, kot bi to lahko razbrali iz njihovih statotov, iz določil, ki seveda še niso življenje samo, zato pa naj bi tembolj vplivala na to, da se oblikuje konkretna kadrovska politika.

v izobraževalnem centru in šoli. Vsi inštruktorji praktičnega izobraževanja pa so mojstri. Toda za to delo niso tako dobro plačani kot v proizvodnji, in to pravijo, ni prav.

Zanimivi so tudi pogledi, ki jih srečam v tej delovni organizaciji glede ekonomičnosti izobraževanja. Takole pravijo. Izobraževanje za poklice je ekonomsko drago, zato če se le da, je treba priučevati za delovna mesta. Včasih ni mogoče to, kar širša družba od nas terja. Kaj so s tem mislili, točno ne vem. Morda bo ta misel pojasnjena z njihovim stališčem do popolne osemletne predizobrazbe proizvajalcev.

Sicer pa še naprej nekaj misli o izobraževalnih programih. Za osnovni kovinarski poklic so železarne Jesenice, Ravne, Štore in Litostroj že izdelale profil, medtem ko za osnovna metalurška poklica, livarja in topilca, še ni izdelan profil. Vsako podjetje jih je doslej priučevalo po svoje, zato bo tudi tu potrebno izdelati take enotne profile. Šole in izobraževalni centri tega sami ne zmorejo, oni lahko izobraževanje vodijo metodološko, programirati profile pa bodo morali ljudje iz proizvodnje. Ne glede na to, da bo modernejša proizvodnja terjala kader s širšim znanjem, je treba še danes ločiti, kateri in kolikšen kader bo potreben za vzdrževanje novega postrojenja, ostale bo verjetno še vedno najbolj ekonomično izobraževati za delovno mesto. Treba pa je povedati, da vodje delovnih enot že danes sodelujejo pri izdelavi profila osnovnega metalurškega poklica, kar je vsekakor zelo velik napredek.

Ker pa je danes pri slehernem izobraževanju v centru in industrijski šoli velik problem premajhna predizobrazba, saj je najnižja izobrazba tudi 4 razrede osemletke, so organizirali pripravljalni tečaj za poklicno šolo za tiste, ki nimajo dokončane osemletke oziroma dokončane osemletne obveznosti. Treba je namreč povedati, pravijo, da so prilike za obvezno šolanje v tem šolskem okolišču zelo slabe.

Izobraževalni center Železarne Štore organizira tudi seminarje s področja družbeno-političnega znanja. Kadrovska komisija pri sindikatu pripravlja programe za te seminarje kakor tudi za splošno izobraževanje. Toda vsiljuje se vprašanje: Ali morda le ni narobe, da strokovno izobraževanje kako ločujemo od družbeno ekonomskega?

Ne gre za nerazumevanje širših družbenih potreb

Železarna šola svoje poklicne kadre v industrijski šoli, ki jo je ona ustanovila 1949. leta. Po 1953. letu je prerasla v občinsko in kasneje v okrajno šolo, saj so se tudi potrebe po kadru v tem razdobju vendarle nekoliko stabilizirale.

le. Železarna, ki je bila torej sprva ustanovitelj šole, kasneje soustanovitelj, pa je prav letos skupno s celjsko Cinkarno in Emajlirko izrazila v občinski skupščini željo, da postane šola zgolj ustanova za potrebe teh treh velikih tovarn, kar bo seveda udarec za druga podjetja v občini, seveda pa tudi za te tri tovarne, ki bodo tako morale nositi same breme vseh stroškov šole. Sprva so pomislili tudi na združitve izobraževalnega centra s šolo, toda šola ima drugačne naloge in skupnim dolžnostim verjetno ne bi bila kos.

Ob predvideni dinamiki proizvodnje tudi drugo leto 2,5 % od bruto osebnih dohodkov v vrednosti okoli 100 milijonov din za izobraževalne potrebe Železarne Štore ne bo dovolj. Tudi letos so odločili, da bi dali 1,2 % oziroma 1,7 % za razvoj strokovnih šol v okraju. Ne zato, ker niso hoteli, temveč zato, ker celo za lastne potrebe denarja ni dovolj. Toda takole pravijo. Ne bi nas smeli videti le zdaj, češ da nimamo razumevanja za širše družbene potrebe. Kot soustanovitelji industrijske šole smo pretekla leta dali dosti, tudi za kader, ki je drugam odhajal. Lani smo dali 60 milijonov za osnovno šolo (letoš 23 milijonov!), saj se na šoli v Štoreh šola okoli 200 otrok delavcev iz Železarne. 43 milijonov (v celoti letošnjih 2,5 %) bodo dali letos le za štipendije na fakultetah in srednjih industrijskih šolah. Tu ni vstet delež za osnovno dejavnost industrijske šole, niti 24 milijonov za izobraževalni center. To razliko bodo morali kriti iz sklada skupne porabe, zato bodo tudi terjali od okrajnega sklada, da jim bo povrnil sredstva za šolanje 157 učencev na industrijski šoli, ki se šolajo za druga podjetja. Ni kaj reči. V tem pogledu gotovo zrelo presojo svoje dolžnosti in pravice.

Bogastvo prakse in stališč se ne odraža v statutu

Medtem ko so nekateri prepričani, da so vsa ta zapletena vprašanja kadrovske in izobraževalne politike načelno zajeta v njihovem statutu, drugi menijo, da so ta določila morda le preveč na splošno formulirana, a tretji, da to potem podrobneje itak urejajo pravilniki, ki jih lažje menjaš. (Če gre za konkretizacijo načel v statutu, potem seveda to ni točno.) Dolžnost delavcev do izobraževanja je npr. doslej zajeta v statutu le v zvezi z dolžnostmi, ki izhajajo iz opisa delovnega mesta. Za pravilno zasedbo delovnih mest ali razširitev delovnih mest verjetno ne more veljati le načelo objaviti interni razpis ali poiskati drugje nove kadre. Pravijo tudi, da doslej zaradi socialnega sestava zaposlenih ni bilo pravega pritiska na interne razpise. Toda zdi se, da prav zdaj, ko pripravljajo nekatere pravilnike s tega področja, pravzaprav tudi po-

drobneje šele formulirajo nekatera načela kadrovske in izobraževalne politike, ki bi sodila v sam statut.

Nekaj navedenosti in nekaj načelnosti. Prav zdaj pripravljajo pravilnik o štipendijah. Učenci industrijske šole naj bi ne dobivali več le nagrade, temveč štipendije, ki pa bi jih vezale za določen čas na delo v Železarni. Lani se je namreč od 26 absolventov te šole sprva le dvojica mislila zaposliti v Železarni. Kadrovska služba je vendarle dosegla, da se jih je zaposlilo v Železarni več. Toda iz tega so povzeli pouk, da morajo tudi to mladino ekonomsko vezati na tovarno, ki jim omogoča šolanje.

Kadrovska komisija DS je pred kratkim obravnavala kriterije za pridobitev pravice zaposlenih za nadaljnje izobraževanje: dosednji uspeh v šoli, delovna doba v podjetju, uspeh na delovnem mestu, kakšno korist lahko pričakuje podjetje od šolanja, starost neomejena, šolanje v času zaposlitve na stroške delovne organizacije itd.

Štipendijska politika je zasnovana na perspektivnem planu kadra. Štipendijo si zunanji občani lahko pridobijo na podlagi javnega razpisa. Izrazili so tudi željo, da bi štipendirali bolj kot doslej sinove in hčere delavcev, zaposlenih v Železarni, deloma zaradi tradicije, deloma zaradi lažje rešljivega stanovanjskega problema po končanem študiju. Toda zanimivo je, da tudi od tod na razpise ni pritiska. Zanimivo je tudi, da v načelu zagovarjajo, naj bi otroci zaposlenih v kolektivu kandidirali za štipendije pod istimi pogoji glede učnega uspeha, toda v praksi so morali popuščati, pravijo, kar pa ni bilo dobro.

Stališče ob štipendiranju: zoper avtomatizem!

Ob koncu morda še eno zanimivo vprašanje in stališče. Do 1. januarja so bile štipendije od 7 do 15.000 dinarjev, zdaj so jih dvignili na 15 do 18.000 din. Student fakultete lahko poleg tega dobi letno 50.000 din brezobrestnega kredita, ki ga v celoti odplačuje, ko se zaposli, dijak srednje šole pa letno 30 tisoč din kredita. Do predloženega predloga, ki ga je dala v razpravo zvezna sindikalna komisija za izobraževanje in kulturo, naj bi namreč ne bila najnižja štipendija nižja od najnižjega osebnega dohodka, najvišja pa od dvojnega najnižjega osebnega dohodka, so zavzeli v razgovoru tako stališče: Razlika mora biti v štipendiji, ki je pomoč za študij in v štipendiji, ki nekomu v celoti omogoča študij. Pri njih je najnižji osebni dohodek 30.000 din, to pa je po njihovem mnogo preveč za štipendijo tistemu, ki mu lahko pomagajo še doma, premalo pa morda za tistega, ki je bil pri njih zaposlen, dobro delal, in mu je zdaj štipendija edini vir dohodka v času študija. In ob koncu so rekli takole: Ljudi za težaško delo vedno težje dobiš. To v metalurgiji in rudarstvu najbolj vidimo. Naše najnižje dohodka bomo morali zato še močno povečati, temu tempu pa štipendije v okviru naših materialnih možnosti ne morejo slediti. S tem pa ni rečeno, da v drugih strokah to morda ne bi bilo izvedljivo.

SONJA GASPERŠIČ

Motiv iz Železarne Ravne

Foto: Milan Šparovec

• VELENJE:

Kadri in štipendije v prosveti

O šolstvu se danes izredno veliko piše, posebno o njegovem materialnem položaju, a ker se od pisanja in govorjenja stanje ne izboljšuje, smo na tem področju iz dneva v dan v bolj kritičnem položaju. Se bolj kot za sam denar gre tudi za vrednotenje dela.

Logična posledica slabega materialnega položaja predstavljajo tudi iz leta v leto slabši kadri. Iz prosvete odhajajo sposobni ljudje, ker tu njihovo delo ni dovolj cenjeno niti plačano. Za nekatere predmete (matematika, fizika, jeziki itd.) že vrsto let primanjkuje predmetnih učiteljev in profesorjev, ker pri tako pičlih sredstvih ni mogoče uveljaviti večjega razpona. Iz leta v leto je v prosvetni službi zaposlenih več žensk in na osnovnih šolah že težko najdemo kakšnega moškega učitelja. Feminizacija seveda ni slučajna, veliko vprašanje pa je, če je »izumiranje« moškega kadra na tem področju res nujno in koristno. Nič manj zaskrbljujoče ni upadanje kvalitete dela, saj tudi ni nobene stimulacije za študij in osebno izpopolnjevanje!

Po statističnih podatkih pride v Jugoslaviji na enega predavatelja povprečno 42 učencev. Podatki tudi dokazujejo, da nam primanjkuje nad 18 tisoč predavateljev. Celoten šolski problem otežkoča tudi dejstvo, da določeno število učiteljev nima ustrezne kvalifikacije in da predavajo predmete, za katere niso strokovno usposobljeni.

V Sloveniji krijemo primanjkljaj predmetnih učiteljev (čez 1100) s presežkom učiteljev za razredni pouk. Da bi se stanje izboljšalo, je Republiški sekretariat predlagal, da bi poleg Pedagoške akademije v Mariboru skrbela za izobraževanje predavateljev še PA v Ljubljani, preoblikovana iz sedanje VPS. Poleg teh izrazito kadrovskih šol naj bi zrasle tudi pedagoške gimnazije (iz učiteljske). Odpira se vprašanje, o katerem so že razpravljali v dnevnem tisku, ali bo vse to rešilo dejanski problem? Preveč očitno je dejstvo, da so dohodki v šolstvu že nekaj let nazaj preizkušili in močno zaostajajo za panogami v gospodarstvu in različnimi dejavnostmi znotraj državnih služb, naša mladina pa pri izbiri poklica gleda tudi na to!

Za strokovno izpopolnjevanje učiteljev skrbijo predvsem razredni aktivni v okviru občine in predmetni v okrajnem merilu. Čeprav ne manjka zanimivih in kvalitetnih predavanj ter seminarjev, pa je trenutno strokovno kakor tudi politično-ideološko delo le prepuščeno individualnemu prizadevanju.

Štipendiranje je tudi že lep čas predmet obširnih razprav v javnosti, v šolah vseh stopenj, v delovnih in političnih organizacijah. Omejil bi se samo na nekaj kritičnih pripomb.

Štipendije bi se morale (vsaj dokler ne bomo prišli povsem na princip posojila) podeljevati predvsem po dveh kriterijih:

1. kakšno je socialno-finančno stanje učenca, in
2. upoštevati uspeh, nadarjenost štipendista.

Marsikje pa danes ni tako! Imamo primere, ko otroci odlično situirani staršev in celo nič kaj preveč nadarjeni, dobivajo velike vsote, zares bistri, a gmotno šibki otroci pa nikjer ne dobe finančne podpore! Ustanove, podjetja, bi morali bolj načrtno, po svojih potrebah štipendirati in pri izbiri kandidata bolj kot to, ali je oče član kolektiva ali ne, upoštevati to, če bo otrok ustrezal v proizvodno-tehniškem in organizacijsko-kadrovskega pogledu. Tako bi bilo mnogo manj prepuščanja in preprodajanja štipendistov drugim podjetjem. Posledice takega barantanja so škodljive, negativno vplivajo na značaj štipendista, na njegov odnos do dela in končno do družbe. Zato danes ni važno samo število štipendistov in višina njihovih štipendij, temveč so pomembni tudi pot, način in stimulaturnost. Pri vsem tem pa bi morale aktivneje sodelovati tudi šole.

Kakor vse ostalo, je v prosveti tudi štipendiranje problematično. Štipendij je veliko premalo in še zelo nizke so! Primer: Pri primanjkljaju 1100 predmetnih učiteljev je imelo lansko leto na PA v Mariboru le 35% bodočih vzgojiteljev štipendije — z najnižjim povprečjem 10.420 dinarjev! Se slabše je za izredne študente, ki so še zmeraj več ali manj prepuščeni sami sebi in največkrat niti potnih stroškov ne dobivajo povrnjenih.

Kje so vzroki za takšno stanje, dobro vemo in na vseh forumih govorimo o tem, da je treba energično poseči na to zanemarjeno področje. Veliko razpravljamo o rebalansih v občinskih proračunih v korist družbenih služb — a stvar se nikamor ne zgane! To obnavljanje pa je za nadaljnji razvoj družbeno zelo škodljivo!

F. CESAR

PTUJ: Tudi kmetijskim delavcem je potrebna izobrazba

Na kmetijskem kombinatu v Ptuj iz leta v leto bolj skrbijo za strokovno sposoben kader, ki ga zaradi uvajanja modernih tehnoloških procesov v kmetijstvu še občutno primanjkuje. Tako so od ustanovitve v l. 1961 pa do letos porabili na kombinatu nekaj nad 17 milijonov dinarjev, medtem ko so kar letos namenili za potrebe izobraževanja 18 milijonov din.

V letošnjem zimskem obdobju bodo na kombinatu priredili več tečajev in seminarjev, na katerih bodo zaposlenim posredovali predvsem dopolnilno teoretično in praktično znanje o sodobnih tehnoloških procesih v živinoreji, sadjarstvu, vinogradništvu, hmeljarstvu, semenarstvu, uporabi umetnih gnojil in zaščitnih sredstev, pri pasterizaciji in predelavi mleka, proizvodnji galalita in poliestra itd. Zraven tega predvidevajo tudi tečaje za gozdne delavce, kombajniste, delovodje, knjigovodje, kakor tudi tečaj za predsednike obratnih svetov posameznih delovnih enot. Poseben uveljavljen tečaj bodo priredili tudi za delavce — pretežno ženske, ki bodo zaposlene na farmi bekonov, ki bo letno dajala blizu 5000 ton mesa na tržišče.

Teh tečajev se bo udeležilo veliko število članov kolektiva ter bodo stroški znašali nekaj nad 5 milijonov. Tudi izven podjetja bodo poslali v razne tečaje nad 140 delavcev-članov kolektiva, za kar bodo porabili predvidoma 4,8 milijona din. Ostala sredstva pa so namenjena za štipendije rednih in izrednih študentov, kakor tudi za opremo in druge pripomočke ter delo lastnega izobraževalnega centra.

F. H.

HRASTNIK Skladi doslej niso bili prizadeti

V Hrastniku so pred kratkim ocenjevali dosežke delovnih organizacij, predvsem pa še premike v osebnih dohodkih zaradi zvišanja življenjskih stroškov (povprečje izplačanih nadomestil je v Hrastniku ne-

kaj nad 3000 din). Ugotovili so, da so v delovnih organizacijah našli sredstva za zvišanje osebnih dohodkov, ne da bi pri tem posegli v sklade.

Zaradi tega začelja hrastniški Občinski sindikalni svet z akcijo za odpravo osebnih dohodkov pod 30.000 din. V Hrastniku namreč ugotavljajo, da bi bilo v nekaterih delovnih organizacijah tudi za to zvišanje osebnih dohodkov najti potrebna sredstva izven skladov delovnih organizacij, kjer pa to ne bi bilo mogoče, pa naj bi spremenili delitveno razmerje in na račun skladov povečali sredstva za osebne dohodke. Ob tem pa na Občinskem sindikalnem svetu v Hrastniku poudarjajo, da je treba pri odpravi osebnih dohodkov pod 30.000 din prvenstveno upoštevati vrednost delovnega mesta, se pravi organizirati taka delovna mesta, na katerih bo vrednost opravljenega dela 30.000 din.

-k-

ZAGORJE OB SAVI: Uspehi kolektiva IGM

Kolektiv Industrije gradbenega materiala iz Zagorja ob Savi beleži letos nadvse zadovoljive uspehe. V primerjavi s prvim polletjem lanskega leta je povečal proizvodnjo kosovnega apna za 12%, hidratiziranega apna pa kar za 25%. Zaposluje 10 oseb manj, kot so jih lani; na zaposlenega so proizvedli letos 232 ton, lani 181 ton, iz česar izhaja, da se je produktivnost v tem zagorskem kolektivu povečala za 28%. Ugodni pa so tudi finančni dosežki. Letos so dosegli za 33% večji celotni dohodek, za 31% večji dohodek, za 34% večje osebne dohodke in za 178% večji nerazporejeni del čistega dohodka.

Računajo, da bodo letos v Industriji gradbenega materiala v Zagorju ob Savi ustvarili na zaposlenega nad 1 milijon din skladov; v prvem polletju pa je zagorska Industrija gradbenega materiala kljub najnižjim prodajnim cenam apna ustvarila več sredstev za sklade kot vsa ostala industrija apna v Sloveniji.

V skladu z večjo produktivnostjo — v Industriji gradbenega materiala ni seje samoupravnih organov, na kateri ne bi govorili o produktivnosti dela —

Zavod za napredek gospodinjstva v Ljubljani je v svojih kuharskih tečajih doslej vzgojil že večje število kvalitetnih strokovnih kadrov. (Foto: M. Šparovec)

V Tovarni kovinske galanterije, elektrotehničnih izdelkov »Lama« v Dekanih posvečajo tudi odpadnemu materialu dokajšno pažnjo. Zato so si nabavili poseben stroj za pakiranje kovinskih odpadkov. Z novim strojem pakirajo neprimerno hitreje, obenem pa so s tem tudi občutno zmanjšali število delavcev na tem delovnem mestu. (Foto: M. Šparovec)

so povečali tudi osebne dohodke, tako da je znašal povprečni mesečni osebni dohodek na zaposlenega v prvem polletju 44.523 dinarjev; v maju in juniju pa je znašal povprečni mesečni neto osebni dohodek na zaposlenega nad 50.000 din.

V Industriji gradbenega materiala Zagorje ob Savi prehajajo pravzaprav iz ene v drugo investicijo. Zdaj so v teku dela v zvezi z mehanizacijo kamnoloma na obratu I. Računajo, da bodo dela opravljena do oktobra. Inozemsko opremo in mehanizacijo že imajo. Posebna značilnost te investicije je hitrost, saj od načrtov do realizacije ne bo minilo več kot leto dni. Opravljena dela bodo imela za posledico povečano proizvodnjo, odpravljene pa bodo tudi težave zaradi pomanjkanja delovne sile, izboljšali pa se bodo tudi pogoji za delo.

-k-

STORE: Ne le enkratna akcija

Na sestanku komisije za higiensko tehnično varnost pri delu centralnega delavskega sveta Železarne v Storah, na katerem so bili prisotni predsednik komisij za HTV pri obratnih delavskih svetih, predstavniki požarno varnostne službe in člani komisije za prometno varnost, so razpravljali o programu varnosti v mesecu oktobru.

Skrbno izdelan program vsebuje tri točke: varnost pri delu, požarno varnost in varnost v prometu. Ob sprejetju programa so poudarili, da se preprečevanja nesreč ne smemo lotevati kampanjsko, temveč moramo biti to naša zelo dobro organizirana in stalna skrb. Pričeta akcija v mesecu oktobru pa naj se nadaljuje skozi vse leto.

Program predvideva, da bodo posvetili največ pozornosti vzgoji zaposlenih za varnost pri delu. Razen predavanj in sestankov v delovnih enotah, na katerih bodo razpravljali o programu varnosti in položaju ter vzrokih nesreč v devetih mesecih letošnjega leta, bodo uredili vsa delovna mesta v smislu varnosti pri delu, sprejeli nov pravilnik o uporabi osebnih zaščitnih sredstev, izobesili nove opozorilne letake in tablice, medtem ko bo glasilov delovnega kolektiva »Storški železar« posredovalo članom kolektiva celoten program varnosti in vrsto prispevkov o varnosti pri delu.

V okviru programa požarne varnosti bodo postavili nove mostičke ob Voglajni, izdelali analizo stroškov, ki so nastali zaradi požarov, priredili praktično vajo z gasilci in reševalci, izpopolnili vse požarno varnostne naprave, organizirali predavanja s temo: varnost v gospodinjstvu, o požarnih aparatih, ki bodo združeni s praktičnim prikazovanjem uporabe protipožarnih aparatov.

Komisija za varnost v prometu bo priredila pri glavnem vzhodu v železarno razstavo slik o prometnih nesrečah, opravila pregled osebnih vozil zaposlenih članov kolektiva, predvsem dvokoles, postavila prometna ogledala pri vratarnici in priredila predavanja o prometni varnosti.

J. M.

LITIJA Ocena ukrepov in priporočil

Pred kratkim so v Litiji nekajkrat razpravljali o rezultatih zadnjih ukrepov na področju gospodarstva, posebej se s stališči, ki so bila sprejeta na zadnjem zasedanju splošnega družbeno-političnega zbora litijske občine.

Uvodoma je o tem razprav-

ljalo predsedstvo Občinskega sindikalnega sveta Litija, ko je obravnavalo dosežke gospodarstva, gibanje osebnih dohodkov in delitev čistega dohodka v delovnih organizacijah. Iz predloženega gradiva je bilo ugotovljeno, da so v 14 delovnih organizacijah za zadnje zvišanje osebnih dohodkov porabili del sredstev skladov, v 11 delovnih organizacijah pa so šli zvišani osebni dohodki na račun rezervnih sredstev za osebne dohodke.

-k-

7dni v sindikatih

Slov. Konice — Občinski sindikalni svet v Slov. Konicah je pred kratkim razpravljala o strokovnem in družbeno-ekonomskem izobraževanju delavcev v knjiški občini. Ob tej priložnosti je tudi med drugim sprejel nekakšen program dela sindikalne politične šole in seminarjev za člane organov upravljanja. Predsednik komisije za izobraževanje tov. Franca Bana smo zaprosili, da nam o obeh načrtih pove, kako si ju je začrtal vodstvo sindikalnega sveta.

»Za dalj časa smo pripravljali o osnutkih obeh programov, saj to niso za dave, ki bi se jih dalo se postaviti v nekaj urah. Pred seboj smo imeli predvsem nalogo, ki jih morajo opravljati sindikalne organizacije in organi upravljanja v delovnih organizacijah, na drugi strani pa tudi ljudi, ki vse to vsakodnevno izvajajo. Tako v programih za sindikalno šolo kot v seminarjih za člane delavskih svetov in upravnih odborov smo dali največji poudarek tistim področjem, ki so v ospredju njihovega delovanja. Tako bomo precej razpravljali o ustvarjanju in delitvi dohodka, o samem gospodarjenju v delovnih organizacijah, o medsebojnih odnosih v kolektivih, pa tudi o vlogi delovne organizacije v okviru komunice. Tudi o načinu dela organov upravljanja imamo v načrtu predvideno, dalje o delovni in socialni zakonodaji ter o strokovnih službah in vlogi političnih organizacij. Skratka, naš program za bližnjo sezono je sicer precej obsežen, vendar pa v celoti stoji na sedanjih potrebah.«

Na vprašanje, kako si vodstvo sindikalnega sveta zamisli samo izvedbo, je tov. Ban odgovoril:

»Med prvimi akcijami, ki jih predvidevamo, je seminar za predsednike DS in UO, takoj zatem pa še za člane teh organov v posameznih podjetjih. Za dvig sindikalnih kadrov bomo organizirali oddelke sindikalne politične šole v treh večjih središčih naše občine. Tudi s tem bomo pričeli že v mesecu novembru, tako da bodo vsi oddelki lahko zaključili v prvih spomladanskih mesecih. Seveda pa je sindikalni svet pripravil program in poskrbel za slušatelje, samo tehnično izvajanje pa bo prevzela delavska univerza.«

Ko smo tov. Banu postavili vprašanje, kateri so problemi, na katere so naleteli v dosedanjem delu, nam je povedal:

»Vse od sestavljanja programov do pridobivanja slušateljev ne povzroča toliko težav, mnogo težje na je pridobivanje ustreznih in primernih predavateljev. Pri 4500 zaposlenih delavcev imamo namreč razmeroma zelo malo takih, ki so za predavatelje delansko sposobni, saj poslušalci od tistih, ki jim snov podajajo, tudi nekaj zahtevajo. Zato smo primorani, da za nekatera področja dobivamo predavatelje tudi od drugih, posebno pa še iz Cella, našega najbližjega središča.«

L. V.

• IZ CASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV • IZ CASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV • IZ ČASO

ŽELEZAR

Ali smo našim najmlajšim zagotovili brezskrbno mladost?

Teden otroka je praznik naših najmlajših. S pomočjo družbenih in vzgojnih organizacij bodo otroci proslavljali te dni v srečanjih, tekmovanjih in v prikazovanju svojih delovnih uspehov. V vsem tem bomo nasledili iskrenost in veselost. V očeh naših najmlajših bomo opazili srečo brezskrbne mladosti in veselili se bomo z njo. Potem pa se bomo vprašali, ali je ta mladost res brezskrbna, ali smo storili vse, da bi ustvarili tako okolje, v katerem bodo naši najmlajši člani družbe imeli možnost srečno živeti in nemoteno dozorevati. Odgovorj na ta vprašanja pa niso taki, kakršni bi morali biti. V resoluciji o nalogah komunice in stanovanjskih skupnosti pri otroškem varstvu iz leta 1961 so naloge družbe na tem področju točno nakazane in terjajo čim hitreje in skladneje razvijanje vseh oblik otroškega varstva.

Vse oblike otroškega var-

stva v naši komunici niso razvite. Obstaja le ena oblika — otroški vrtci. V teh ustanovah je zasedba večja kot pa dopušča dejanska zmogljivost. V teh vrtcih so poleg otrok v starosti od treh do sedem let tudi otroci, mlajši od treh let, organizirano pa je tudi varstvo šolskih otrok. Razumljivo je, da so vse tri skupine otrok prizadete, zlasti z vzgojnega stališča, saj je primerna vzgoja zaradi preobremenjenosti kapacitet in pomanjkanja strokovnega kadra težko izvedljiva. Zato bi bilo nujno treba organizirati varstvene ustanove za otroke do treh let starosti, kjer bi našli primerno varstvo tudi dojenčki.

Varstvo dojenčkov, ki nimajo iz kakršnegakoli razloga varstva v svoji družini, pa naj bo to v času, ko so starši na delu ali pa v daljšem obdobju, ko mati ne more skrbeti zanj, rešujemo nesistematično tako, da so v oskrbi pri različnih ljudeh, ki so jih starši našli po sili razmer. Tako ti otroci nimajo primernih varuhov, pa če se omejimo samo na zdravstveno in vzgojno področje. Iz statističnih podatkov zdravstvene službe pri skupščini občine Jesenice je razvidno, da je na sto rojenih otrok 67 abortusov. Eden pogostih vzrokov za abortus pa je v tem, ker ni primerne varstva za otroke v času odsotnosti staršev.

Če prezmemo otroka v starosti od 3 do 7 let, ker kljub vsem pomanjkljivostim pri njihovi vzgoji varstvene ustanove zanje obstojajo, se moramo nujno ustaviti pri šolskih otrocih. Ti so varstva, predvsem vzgoje in pomoči pri učenju, nujno potrebni. Zaposlenost staršev, ki za otroke nimajo potrebnega časa, in zahtevnejši učni programi v šolah, nujno vplivajo na uspehe otrok. V tej dobi polagamo odpada nujnost varstva, na noben način pa ne smemo zanemariti vzgojnega področja, saj je otrok v tem času bolj samostojen in za različne vplive okolja dojemljiv. Starši pa pozabljajo na važnost vzgojnega vpliva, ker smatrajo, da je otrok toliko samostojen in jim je to pri njihovi obremenitvi prav, saj za otroke ni treba toliko skrbeti, ker je lahko sam doma in opravi sam opravila, ki so potrebna v zvezi s hrano itd. Vzgojno varstvena ustanova šolskih otrok bi bila potrebna tudi za pomoč otrokom, ki jim slovenski jezik dela preglavice. Ti otroci marsikdaj v slovenskih šolah slabo izdelujejo, ker ne poznajo jezika, doma pa govorijo svoj jezik in se le težko privadijo učenja v slovenskem jeziku.

Iz podatkov družbenih služb in oddelka za notranje zadeve ugotavljamo, da mladinska delikvenca iz leta v leto narašča.

Glavni vzrok za to so: neurejeno varstvo in neorganiziran prosti čas otrok.

Se in še bi lahko naštevali pomanjkljivosti v otroškem varstvu. Morda bi zaenkrat ob gradnji novih stanovanj predvideli v stavbah tudi prostor za otroško varstvo. S tem bi mnogo pomagali zaposlenim družinam, otroci bi bili v najbližjem okolju svojega doma preskrbljeni za čas, ko so starši na delu.

Zagotoviti bo potrebno sodelovanje najširšega kroga občani, družbenih in gospodarskih organizacij ter celotne komunice, da bi uspeli pridobiti vse potrebno za razvoj otroškega varstva, predvsem pa materialno osnovo, ki je na začetku najvažnejša.

Po statističnih podatkih iz leta 1963 je bilo v naši komunici 6778 otrok v starosti do 15 let, v družbeno varstvo pa je zajetih le 5,5 odstotkov teh otrok. Ko bomo uspeli, da bo ta odstotek večji, mnogo višji, ko bomo res prepričani v to, da so naši najmlajši dobro preskrbljeni, si nam ne bo treba postavljati vprašanj, ali je mladost naših otrok res brezskrbna, ampak bomo ob praznovanju tedna otroka praznovali z njo, se veselili, ker se bomo zavedali, da smo jim tako mladost zagotovili in poravnali naš večletni dolg. VERA ŠVENT

Odločanje za zeleno mizo

Nemalokrat se zgodi, da za zeleno mizo (to je seveda najlažje) ta ali oni športni organ odloča o športnikih, jim »dodeljuje« pa tudi jemlje osvojene točke in podobno. Ko bi vsaj zmeraj bili dosledni. No, jeseniški športni delavci so na ta račun spet eno pogruntali. Amerike ravno niso odkrili, ko so »strokovno« ugotavljali, da kvaliteta v ženski slovenski košarkarski ligi pada.

»Naših deklet, kljub temu, da so brez poraza osvojile naslov republiških prvakinja v košarki, ne pošljemo na kvalifikacije za zvezno ligo,« je bil zelo spodoben sklep upravnega odbora jeseniških košarkaric.

Pri vsem bi prej lahko zapisali, da kdo od odbornikov nima več smisla in izgledov za nadaljnje delo v klubu, kot pa, da dekleta

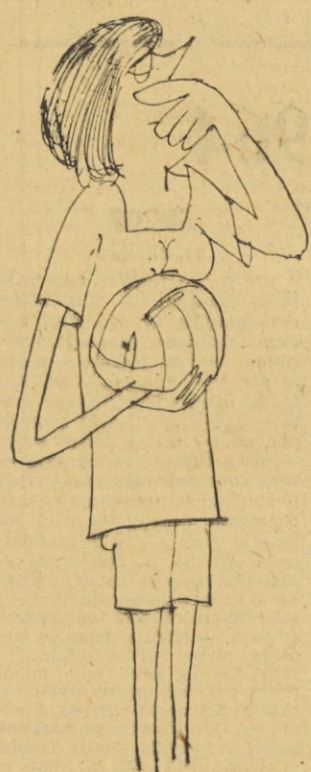
nimajo izgledov, da bi se uvrstila v zvezno košarkarsko ligo.

Trener ekipe je ostal osamljen.

Noben od odbornikov ga ni hotel poslušati, ko je zagotavljal, da je ekipa sposobna za sodelovanje na kvalifikacijah. To pot ni mogel z glavo skozi zid, ki so mu ga postavili nekateri odborniki.

Jeseniška dekleta bodo prihodnjo sezono gotovo še z »večjo voljo« startala v novo prvenstvo, saj so jim menda pametne glave nekaterih funkcionarjev obljubile, da jih bodo šele naslednje leto poslali na kvalifikacije. To, kar so košarkarice dosegale letos, je — kot kaže — premalo.

Voz je začel peljati po klancu navzdol. Če že zaradi drugega ne, bi se spodobilo poslati dekleta na kvalifikacije zato, da bi si

pridobile dragocene izkušnje. Tako pa so se na račun odločanja za zeleno mizo obrisale pod nosom.

In nazadnje: prav jeseniška ekipa je dala slovenski košarki že nekaj kvalitetnih igralč, ki uspešno nastopajo v zvezni ligi.

SILO

SKLADE ZA TELESNO KULTURO IMA KOMAJ 60 % KOMUN

Z vprašanji oddiha in rekreacije še vedno na pol poti

Približno pet kvadratnih metrov športnih površin pride danes na enega prebivalca Evrope. Seveda, v povprečju. Pri nas je ta povpreček skoraj trikrat manjši. V nekaterih industrijskih centrih znaša komaj pol kvadratnega metra na prebivalca!

Kljub vsemu temu se je materialna osnova za športno dejavnost v zadnjih letih precej povečala, z njo vred pa število pristašev športa in rekreacije. Športna aktivnost v delovnih organizacijah zajema namreč danes že več kot pol milijona ljudi; v družbenih organizacijah za telesno kulturo se danes ukvarja s športom malo manj kot 400 tisoč delavcev in uslužbencev; številne izletniške točke, počitniški domovi in rekreacijski centri omogočajo oddih sto in sto tisočim zaposlenim ljudem in članom njihovih družin.

Povečanje produktivnosti dela — ki je osnova za hitrejši ekonomski razvoj in višji življenjski standard — zahteva od človeka večje psihofizične napore. Dvainsitrideseturni delovni teden naj bi uvedle letos še številne gospodarske organizacije. Pri tem izhajamo iz tega, da bomo povečali produktivnost dela za približno 15 %. Vzporedno s tem pa bomo povečali fond prostega časa in s tem možnosti za svobodne aktivnosti.

V boju za višjo produktivnost, za ustvarjanje prijetnejše atmosfere na delovnem mestu, za zdrave odnose v kolektivu — za vse to ima dobro organiziran dnevni in tedenski oddih velik pomen. Aktivni oddih na delovnem mestu v času odmora pa je danes že izven eksperimentalne faze. Poizkusi v desetih delovnih kolektivih (Kombinat Borovo, Železarna Sisak, Topilnica Trepča, Litostroj Ljubljana, Železarna Smederevo itn.) so namreč pokazali, da moramo pristopiti k reševanju tega vprašanja bolj premišljeno, kar zahteva,

da bodo ustrezni raziskovalni inštituti posegli tudi na to delovno področje.

Za izboljšanje materialne baze bomo morali posvečati več pozornosti urejanju naselij, zlasti novih. V stanovanjskih blokih, delovnih organizacijah in šolah, kjer ni pogojev za gradnjo kompleksnih objektov, ne smemo pozabiti na raznovrstne improvizirane terene in objekte za šport in rekreacijo. Ti objekti naj bi se tretirali kot objekti javnega komunalnega značaja in naj bi bili pristopni pod enakimi pogoji vsem prebivalcem.

Financiranje aktivnosti in realizacijo investicijske politike smo v zadnjem času reševali s pomočjo posebnih skladov. Skladi za telesno kulturo obstajajo danes že približno v nekaj več kot polovici komun. Nekateri skladi so organizirani kot posebne institucije z upravnim odborom na čelu, kar daje možnost, da odloča o posameznih vprašanjih pri financiranju širši krog ljudi. Seveda pa je slabost teh fondov še vedno v nestabilnosti virov.

V krepitvi sistema financiranja raznovrstnih aktivnosti ima-

jo vse večjo vlogo sindikati delovnih kolektivov. Zato je nujno, da se po potrebi zavzemajo za sredstva za zadovoljevanje potreb po oddihu in rekreativni dejavnosti svojih delavcev.

Prav tako je pri delitvi sredstev važno, da se upoštevajo načela javnosti in kolektivnega odločanja. Glede na to, da so bile do sedaj telesnokulturne organizacije in ustrezni objekti prepuščeni sami sebi, bi bilo prav, da bi proučili financiranje vse te dejavnosti v okviru komune.

Tudi glede kapacitet za oddih smo precej na slabem. Poleg tega ni v počitniških domovih običajno najosnovnejših pogojev za razvoj športnega in kulturnega življenja. Po izkušnjah bi lahko marsikateri izmed teh problemov rešili z integracijo počitniških objektov. Poleg tega je v današnji situaciji nujno, da v bodoče štejemo vse počitniške domove izključno kot objekte družbenega standarda in da jim ne nalagamo običajnih dajatev. Na ta način bi namreč družba lahko nekako subvencionirala to obliko družbenega standarda, za katero smo brez izjeme vsi pošteno zainteresirani.

TEČAJ ZA ORGANIZATORJE REKREACIJE

Vprašanje organizatorjev rekreacije v delovnih organizacijah je vse večje. Da bi problem vsaj delno rešili, organizirata Stalna konferenca za oddih in rekreacijo pri republiškem sindikalnem svetu in Center za šolanje in strokovno izpopolnjevanje kadrov dva enotedenska tečaja za organizatorje rekreacije v delovnih kolektivih.

Tečaja bosta v Ljubljani na Visoki šoli za telesno kulturo v času od 8. do 14. in od 15. do 21. novembra 1964. Prijave za oba tečaja sprejema Center za šolanje in strokovno izpopolnjevanje kadrov do 25. oktobra 1964.

• KIDRIČEVO:

Za rekreacijo dobro poskrbljeno

Odkar so v Tovarni glinice in aluminija »Boris Kidrič« v Kidričevem v začetku letošnjega leta prešli na skrajšani delovni čas ter tako bili eni prvih v ptujski občini, ki so uresničili ustavno določilo o skrajšanju delovnega časa na 42 ur tedensko, so samoupravni organi in sindikat takoj pričeli resno razmišljati o rekreaciji članov kolektiva.

Že takoj v začetku leta so si posebne komisije ogledale bližnje rekreacijske centre ter turistične kraje. Pri tem jih je

vedilo načelo, da bi našli čim bolj mirne in za oddih primerne kraje, zato so se odločili za Negovsko jezero, Trakošan in Stubiške Toplice kot najbližje in za oddih primerne kraje.

Članj kolektiva so kmalu razumeli namen rekreacije ter so se skozi vse leto izletov tudi v polnem številu udeleževali. Prevoz so imeli brezplačen, hrano pa so si pripravili doma. Kolektiv je tako porabil 2,5 milijona din za plačilo prevoza ter nabavo športnih rekvizitov, katere so vedno jemali s seboj na izlete.

Komur ni bilo do izletov, je ostal doma, nekateri pa so ošli na letno kopališče, ki so ga pred nedavnim zgradili s pomočjo TGA, kakor tudi s pridnimi rokami prebivalcev s mih, ki so žrtvovali za to kopališče precej prostih ur. Tu bi bilo vsekakor koristno, če bi lahko v bazen napeljali iz tovarne tudi toplo vodo, s čimer bi kopalnico sezono znatno podaljšali. V tovarni to sicer obljubljajo, vendar je vprašanje, če bodo imeli na voljo toliko tople vode.

F. HOVNİK

V kurzivu

»KUHINJA« S SMUČMI

Na vrata spet trka zima. Poletni dnevi so za nami, in samo še tedni nas ločijo od dneva, ko bomo stopili ponovno na dille in se predali mikavnemu zimskemu veselju. Se posebno nestrpno pričakujemo prve snežinke naši tekmovalci. Skrbi jih marsikaj: kako bo s snegom, kako bodo uskladili svoje vsakdanje obveznosti in delo na snegu, kako bo z opremo in še marsikaj.

Oprema — seveda v prvi vrsti smuči — je danes pri naših tekmovalcih še vedno velik kamen spotike in pogosto vzrok tarnanja in izgovarjanja za nič kaj blestečo uvrstitev na velikih tekmovanjih. To in pa dejstvo, da imamo prav v naši državi veliko tovarno športnih rekvizitov, ki je po proizvodnji smuči druga na svetu, ne zveni najbolj jasno in povsem logično. Seveda drži, da kvaliteta izdelkov podjetja ni odvisna od kvantitete. To dokazujejo proizvodi tovarn »Kneissl« (60.000 parov) ter »Kästle« (44.000), saj smučajo na teh dillacah tekmovalci prvega svetovnega razreda. »Elan« je po količini izdelanih smuči takoj za tovarno »Fischer« (145.000 parov smuči na leto), pa kljub temu ne zadovoljuje potreb naših vrhunskih tekmovalcev, ki smučajo na avstrijskih »dillacah«. Vse to bi bilo dokaj razumljivo, če bi proizvajal »Elan« izključno le smuči za široko potrošnjo. Vemo pa, da dela »Elan« med drugim tudi že razmeroma kvalitetne tekmovalne smuči, od lesenih in metalnih do plastičnih, ki jih z uspehom plasira na tržiščih Kanade, Amerike, Svice, Francije, Zah. Nemčije in Skandinavije.

Namen teh vrst ni, da bi prišli načetemu vprašanju do dna. Je preveč zapleteno, da bi ga lahko analizirali na tako majhnem prostoru. Marsikaj pa bodo pojasnile naslednje (uradne in neuradne) izjave naših smučarjev in predstavnikov »Elana«.

Povzeto po znani smučarski anketi: »Vse do olimpijskih iger sem imela stare smuči, neprimerne za tekmovanje.« — »V sezoni 1963/64 sem zamenjal šest parov smuči različne izdelave.« — »Imam slabe smuči, slabe palice, slabe čevlje.« — »Težko je z opremo. Letno dobim od kluba samo en par smuči, za vse ostalo moram skrbeti sama.«

(Vse gornje izjave se nanašajo izključno samo na naše olimpijce.)

Peter Lakota: »Vozim s smučmi avstrijske izdelave. Na splošno pa lahko rečem, da vsaj reprezentanti nimamo težav z opremo.«

Fric Detiček: »Edino jaz sem od vseh reprezentantov nastopal v tujini vseskozi z našimi smučmi, pa zato nisem bil prav nič prikrašan. Mogoče samo v toliko, da nisem, kot ostali, hotel nastopiti na smučeh znamke »Kästle«, ki so jih ostali potlej prejel v dar. Zato sem ostal brez njih. Trener Magušar se je celo izrazil neodgovorno, češ, da sem edini jugoslovanski profesionalc.«

»Elanove tekmovalne smuči so enakovredne inozemskim! Celo boljše so, oziroma hitrejšje. Na treningu v Cervinii smo preizkušali drsanje z naslednjimi tekmovalci: Schranzom, Zimmermannom, Bartelsom, Wagnebergerjem, Nennigom in drugimi, ki so vozili smuči znamke »Kneissl«, »Fischer«, »Erbacher« in »Kästle«. Ugotovili smo, da so naše s srebrnim kofskim drsele najhitreje. In še to: Izjava trenerja italijanske reprezentance Noglerja je bila, da odloča o uspehu pol oprema, pol pa znanje. Kljub temu tekmuje kompletna italijanska reprezentanca na svojih smučeh znamke »Rosso«, ki so slabše od naših!«

»Elan«: »Nikakor ne trdimo, da so naše tekmovalne smuči še povsem enakovredne najbolj kvalitetnim avstrijskim smučem, na primer znamke »Kästle«. Vprašanje pa je, če je samo tista minimalna kvalitetna diferenca vzrok za to, da reprezentanti ne morejo tekmovali na naših smučeh. Tu bo še nekaj drugega, čemur mi pravimo »kuhinja s smučmi«. Ob tem naj še dodamo, da smo dali letos našim olimpijcem po šest in več parov specialnih tekmovalnih smuči, prirejenih za vsakega posebej. Polovico stroškov naj bi nosila Zveza, pol pa mi. No, do danes jih nismo še vedno v celoti mi sami. Pa to ni najhuje. Nekoliko bolj težko razumljivo je dejstvo, da se na olimpiadi nihče ni dotaknil naših smuči, razen Detička, in da do danes še nihče ni dal od sebe glasu in ocene o prejetih Elanovih smučeh, čeprav je že davno potekel za to dogovorjeni rok. Tako početje res nikomur ne koristi in ga težko razumemo.«

V celoti se pridružujemo mnenju »Elana«! Še vedno pa ostaja odprto vprašanje, zakaj večina naših smučarjev noče nastopati na domačih smučeh, ko pa vemo, da smuča kompletna italijanska reprezentanca na svojih smučeh znamke »Rosso«, ki so slabše od naših, da smučajo vsi Francozi na domačih smučeh znamke »Rossignol«, Amerikanci pa spet na svojih smučeh znamke »Head« itd.

Čudne so te stvari. Človek ob vsem tem ne ve natanko, kaj naj si misli in nehoti prične dvomiti o verodostojnosti izjav tistih naših alpincev, ki najbolj tarnajo. Javna tajna je namreč, da »zna« marsikateri naš tekmovalc večkrat v letu »organizirati« svojim znancom avstrijske dille. Jasno, ne zastoj! Kdor pa smuča na Elanovih dillacah, ta potlej ne more dobiti sem in tja kar tako »za šenk« inozemskih smuči. Seveda, tudi to je razumljivo.

Sicer ne vemo, kaj ima pri vsem tem odločilno besedo. Vsekakor pa tu nikakor ni vmes ne vem kakšna kvalitetna razlika ali njene »posledice«. Med 41. in 45. mestom namreč ni tako velike razlike. Prav tako ne med 34. in 36. Boljših uvrstitev pa danes tako ali tako že skorajda nismo več vajeni.

No, ne glede na to, ali je tovarna Elan že napravila dovolj za svojo reklamo ali ne, ne glede na to, ali se naši tekmovalci izogibljajo domačih smučih zaradi koristi na snegu ali v žepu, ni prav, da tako zapostavljajo in izigravajo domačega proizvajalca, ki se trudi in jim gre na roko.

A. ULAGA

Obrtno gradbeno podjetje za tehnično- zaščitna dela MARIBOR Tržaška cesta 44

IZVRŠUJE SLIKARSKO PLESKARSKA, ANTIKO-
ROZIJSKA, METALIZACIJSKO ZAŠČITNA IN PLA-
STIFIKACIJSKA DELA ZA POTREBE INDUSTRI-
JE IN ŠIROKE POTROŠNJE Z UPORABO NAJNO-
VEJŠIH PREMAZNIH ZAŠČITNIH SREDSTEV

Razpisna komisija pri
TRGOVSKEM PODJETJU »KURIVO« KRAJ

razpisuje mesto

DIREKTORJA

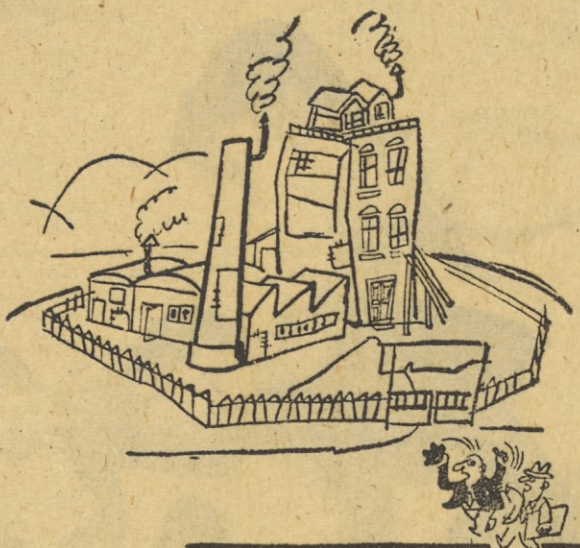
Pogoji: višja komercialna ali njej sorodna strokovna izobraz-
ba z najmanj 4-letno komercialno prakso v trgovini;
srednja strokovna izobrazba in najmanj 6-letna komercial-
na praksa v trgovini.

Pogoja razpisa sta enakovredna.

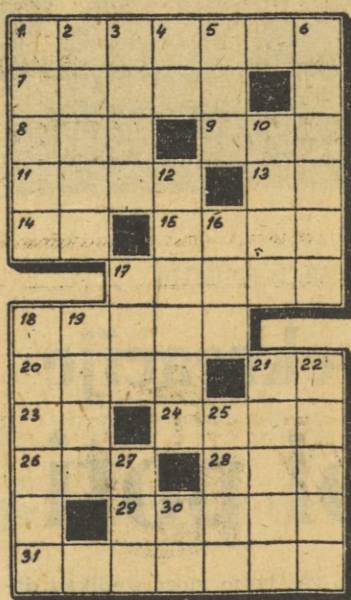
Pismene ponudbe s kratkim življenjepisom in potrebnimi
dokazili o dosedanjih zaposlitvah sprejema razpisna ko-
misija 15 dni po objavi tega razpisa.

Za razvedrilo in kratek čas

— Zakaj si se pa odkril?
— Zato, ker je tu pokopanih precej milijard!

Križanka

Vodoravno: 1. naziv za de-
lavca v kemični industriji, 7.
glasbena vaja, 8. dedna zasno-
va, 9. jez, nasip, 11. dalmatin-
sko moško ime, 13. osebni za-
imek, 14. solmizacijska nota,
15. žlahten plin, 17. burka, glu-
ma; 18. drevored, 20. kratica so-

vjetske poročevalske agencije.
21. začetnici imena in priimka
slov. skladatelja in pianista
(»Istrska legenda«), 23. začetnici
imena in priimka franc. pisate-
lja lahkih romanov (»Sedem
smrtnih grehov«, »Večni Zid«),
24. zvižaka, 26. grški otok, 28.
naslovna oseba Gotovčeve ope-
re, 29. predlog, 31. sukanja,
vzvoj.

Navpično: 1. polica za blago,
predalnik, 2. grška boginja
modrosti, 3. angleška denarna
enota, 4. začetnici imena in pri-
imka najboljšega jugoslovan-
skega košarkarja, 5. gol, 6.
spretnost, ročnost, 10. pogorje
na grškem polotoku Halkidiki,
12. števniki, 16. doba, vek, 17.
muslimansko pokrivalo, 18.
brezbožec, 19. vrh z zanko, 21.
grška luka na zahodni obali
Egejskega morja, 22. znamka
čeških avtomobilov, 25. igra na
karte, 27. mlečni izdelek, 30.
enaka soglasnika.

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. tortura, 8.
inerten, 9. Lima, a, 10. eks, 11.
kot, 13. NS, 14. kapo, 15. bizam,
16. primež, 18. Rodon, k, 20.
eben, 21. ma, 22. M(artha) O(sten-
so), 23. vat, 24. Italija, 27. kira-
sir.

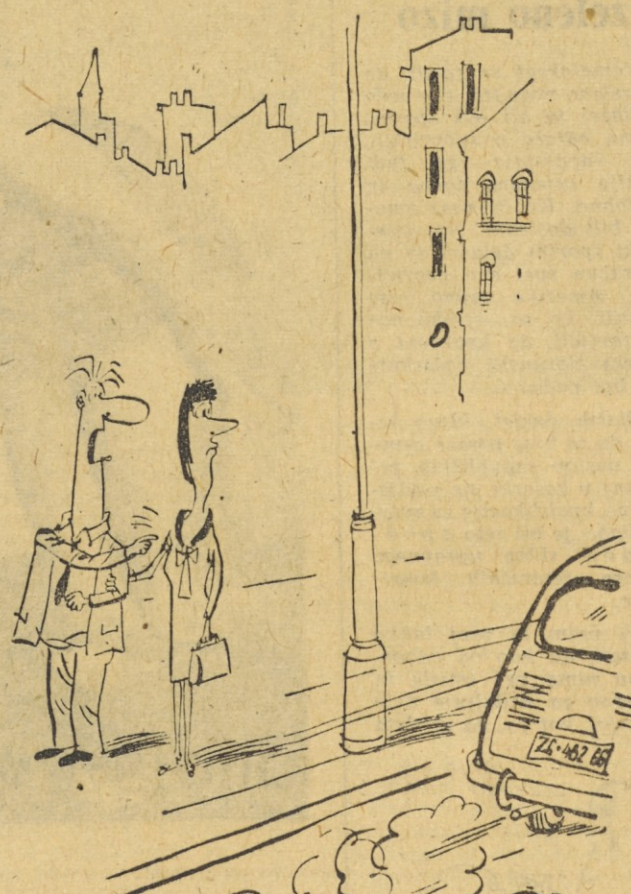
LEPO OBLEČEN — ZADOVOLJEN, KDOR OBISKUJE:

PRODAJNI SERVIS

Močna hiša

LJUBLJANA · MARIBOR

— Poglej, lepo te prosim, tegale Juriča! ... In si še upa trditi, da je prosvetni delavec ...

RESTORAN

— Pa menda ne boste trdili, da je toliko stala samo vsebina!?

Spored RTV Ljubljana za teden od 22. do 28. oktobra 1964

ČETRTEK

22. oktobra

5.00—8.00 Dobro jutro! —
6.00—6.10 Jutrarnji radijski dnev-
nik — 8.05 Vokalna in instru-
mentalna glasba vzhodnih de-
žel — 8.55 Radijska šola za viš-
jo stopnjo — 9.25 Kruno Cipci:
Pika Nogavička — (glasbena
pravljica) — 9.45 Dopoldanski
domači peči meje — 10.00 Do-
poldanski radijski dnevnik —
10.15 Glasbeni sejem — 11.00
Pozor, nimaš prednosti! — 12.05
Kmetijski nasveti — 12.15 Na
kmečki peči — 12.30 Jesenski
ognji — 13.15 Obvestila in za-
bavna glasba — 14.05 Naši pev-
ci v popularnih operah — 14.35
Naši poslušalci čestitajo in po-
zdravljajo — 15.00 Popoldanski
radijski dnevnik — 15.30 Pihal-
na godba Zagrebske vojne obla-
sti — 15.40 Literarni sprehod —
16.00 Vsak dan za vas — 17.05
Turistična oddaja — 18.00
Poročila — aktualnosti doma in
v svetu — 18.15 Odskočna de-
ska — 18.45 Jezikovni pogovori —
19.00 Obvestila — 19.05 Glas-
bene razglednice — 19.30 Veče-
ni radijski dnevnik — 20.00 Ce-
trikov večer domačih pesmi in
napevov — 21.00 Večer umetni-
ške besede — 21.40 Glasbeni
nokturno — 22.10 Plesna glas-
ba — 23.05 Predstavniki sodob-
ne glasbe — 24.00 Zadnja poro-
čila in zaključek oddaje.

PETER

23. oktobra

5.00—8.00 Dobro jutro! —
8.05 Odmevi naših krajev — 8.35
Za vsakogar nekaj — 8.55 Pionir-
ski tehnik — 9.25 Pihalna
godba Walter Schacht in Die
Hallertauer Bauernkapel — 9.35
Pet minut za novo pesmico —
10.00 Dopoldanski radijski dnev-
nik — 10.15 Komorni zbor RTV
Ljubljana — 10.55 Novo na
knjižni polici — 11.00 Pozor,
nimaš prednosti! — 12.15 Do-
mače in narodne — 12.30 Za lu-
bitelje operne glasbe — 13.15
Obvestila in zabavna glasba —
13.30 Priporočajo vam — 14.05
Radijska šola za nižjo stopnjo —
Samorog in tev — 14.35 Vari-
acije na pihalne instrumente —
15.00 Popoldanski radijski dnev-
nik — 15.25 Napotki za turiste —
15.30 Leoš Janáček: Belvedere —
B. Smetana: Trije jezdec —
15.45 Novo v znanosti — 16.00
Vsak dan za vas — 17.05 Pet-
kov simfonični koncert — 18.00
Poročila — aktualnosti doma in
v svetu — 18.15 Revija naših
pevcev zabavne glasbe — 18.45
Kulturna kronika — 19.00 Ob-
vestila — 19.05 Glasbene raz-
glednice — 19.30 Večerni radijski
dnevnik — 20.00 Arena za
virtuozne — 20.30 Tedenski za-
nanjopolitični pregled — 20.40
Kako aranžiramo — 21.15 Od-
daja o morju in pomorskih —
22.10 Za ljubitelje jazz —
23.05 Literarni nokturno — 23.15
Med baročnimi koncerti — 24.00
Zadnja poročila in zaključek
oddaje.

SOBOTA

24. oktobra

5.00—8.00 Dobro jutro! —
8.05 Slovenski oktet poje pesmi
raznih narodov — 8.25 Melodije
za razvedrilo — 8.55 Radijska
šola za nižjo stopnjo: Samorog
in tev — 9.25 J. S. Bach:
Koncert za violino in godalni
orkester v E-duru — 9.45 Majh-
ni zabavni ansambli — 10.00 Do-
poldanski radijski dnevnik —
10.15 Glasbeni sejem — 11.00
Pozor, nimaš prednosti! — 12.05
Radijska kmečka univerza —
12.15 Opoldanski domači peči
meje — 12.30 Po stezicah slo-
venske glasbe — 13.15 Obvestila
in zabavna glasba — 13.30
Priporočajo vam — 14.05 Iz ba-
letov Petra Iljiča Čajkovskega —
14.35 Naši poslušalci čestitajo
in pozdravljajo — 15.00 Popo-
ldanski radijski dnevnik —
15.30 Posnetki z revije pevskih
zborov iz rudarskih krajev —
16.00 Vsak dan za vas — 17.05
Gremo v kino — 17.35 Pesmi
in plesi narodov Jugoslavije —
18.00 Poročila — aktualnosti do-
ma in v svetu — 18.15 Prizori
iz Kogojevih Crnih mask —
18.45 S knjižnega trga — 19.00
Obvestila — 19.05 Glasbene raz-
glednice — 19.30 Večerni radijski
dnevnik — 20.00 Prepos-
lavitelj koncerta ob Dne-
vu združenih narodov — 22.10
Oddaja za prijeten konec tedna —
23.05 Za prijeten konec tedna —
24.00 Zadnja poročila in za-
ključek oddaje.

NEDELJA

25. oktobra

6.00—8.00 Dobro jutro! —
6.30—6.35 Napotki za turiste —
7.40—7.45 Pogovor s poslušalci —
8.00 Mladinska radijska igra —
Srbo Ivanovski: Čudežna ulica —
8.30 Iz albuma skladb za
mladino — 9.05 Naši poslušalci
čestitajo in pozdravljajo — I. —
10.00 Se pomnite, »ovariši ...« —
Tončka Drobnič: Takrat mu je
bilo 15 let — 10.30 Pesmi srb-
skih partizanov — 10.40 Dopol-
danski koncert lahke glasbe —
11.40 — Nedeljska reportaža —
12.05 Naši poslušalci čestitajo
in pozdravljajo — II. — 13.15
Obvestila in zabavna glasba —
13.30 Za našo vas — 13.50 Pred-
domačo lipo — 14.00 Nedeljski
operni koncert — 15.05 Danes
popoldne — 16.00 Humoreska
tega tedna — W. H. Temple:
Past za moža — 18.30 Spored
solistične glasbe — 19.00 Obve-
stila — 19.05 Glasbene razgled-
nice — 19.30 Večerni radijski
dnevnik — 20.00 V nedeljo zve-
čer — 21.30 Iz slovenske simfo-
nične glasbe — 22.10 Plesna
glasba — 23.05 Nočni komorni
koncert sodobne jugoslovanske
glasbe — 24.00 Zadnja poročila
in zaključek oddaje.

PONEDELJEK

26. oktobra

5.00—8.00 Dobro jutro! —
6.00—6.10 Jutrarnji radijski dnev-
nik — 8.05 Jutrarnja glasbena
srečanja — 8.55 Za mlade rado-
vedneže — 9.10 Zaprlešimo in
zapojmo — 9.25 Iz narodne za-
kladnice — 9.45 Igrajo vam tu-
je pihalne godbe — 10.00 Do-
poldanski radijski dnevnik —
10.15 Pisan orkestralni inter-
mezzo — 10.35 Naš podlistek —
10.55 Glasbena medigra — 11.00
Pozor, nimaš prednosti! — 12.05
Kmetijski nasveti — 12.15 Pred-
domačo hišo — 12.30 »Brez be-
sed« — 13.15 Obvestila in zabav-
na glasba — 13.30 Priporočajo
vam ... — 14.05 S poti po Skan-
dinaviji — 14.35 Naši poslušalci
čestitajo in pozdravljajo —
15.00 Popoldanski radijski dnev-
nik — 15.30 Zborovske skladbe
bratov Ipavcev — 16.00 Vsak
dan za vas — 17.05 Iz operne-
ga sveta — 18.00 Poročila — ak-
tualnosti doma in v svetu —
18.15 Zvočni razgledi — po Bol-
gariji — 18.45 Svet tehnike —
19.00 Obvestila — 19.05 Glasbe-
ne razglednice — 19.30 Večerni
radijski dnevnik — 20.00 Revija
naših pevcev zabavne glasbe —
20.45 Koncert ansambla violi-
nistov velikega gledališča iz
Moskve — 22.10 Nočni akordi —
23.05 Literarni nokturno —
23.15 Jazz orkestri vam igrajo —
24.00 Zadnja poročila in za-
ključek oddaje.

TOREK

27. oktobra

5.00—8.00 Dobro jutro! —
6.00—6.10 Jutrarnji radijski dnev-
nik — 8.05 Igrajo in pojo vam
Veseli planšarji — 8.25 Pester
spored lahke glasbe — 8.55 Ra-
dijska šola za srednjo stopnjo —
Koliko truda in denarja stane
solska malica — 9.25 Dvo-
svepi iz francoskih oper — 9.45
Zvočne miniature — 10.00 Do-
poldanski radijski dnevnik —
10.15 Glasbeni sejem — 11.00
Pozor, nimaš prednosti! — 12.05
Radijska kmečka univerza —
12.15 Tenorist Ludvik Ličar po-
je slovenske narodne pesmi —
12.30 Iz koncertov in simfonij —
13.15 Obvestila in zabavna
glasba — 13.30 Priporočajo
vam ... — 14.05 Radijska šola
za višjo stopnjo — Upornik iz
Florence — 14.35 Pet minut za
novo pesmico — 15.00 Popo-
ldanski radijski dnevnik — 15.30
V terek nasvidenje — 16.00
Koncert po željah poslušalcev —
18.00 Poročila — aktualnosti do-
ma in v svetu — 18.15 Pred-
stavljamo vam jugoslovanske
ansamble zabavne glasbe —
18.45 Na mednarodnih križpet-
jih — 19.00 Obvestila — 19.05
Glasbene razglednice — 19.30
Večerni radijski dnevnik —
20.00 Recital flavtista Borisa
Campe, pri klavirju Marijan
Lipovšek — 20.20 Radijska igra
— 21.20 Serebnati večer — 22.10
Plesna glasba — 23.05 Nočni
simfonični koncert z deli ju-
goslovanskih skladateljev —
24.00 Zadnja poročila in za-
ključek oddaje.

SREDA

28. oktobra

5.00 Dobro jutro — 8.05 Glas-
bena matineja — 8.55 Pisan
svet pravljice in zgodbe — 9.10
Poje zbor Slava Klavora iz Ma-
ribora — 9.25 Nekaj domačih
za prijetno dopoldne — 9.45 Ko-
morna glasba iz otroškega sveta —
10.00 Dopoldanski radijski
dnevnik — 10.15 Zabavni zvoki —
10.45 Človek in zdravje —
10.55 Glasbena medigra — 11.00
Pozor, nimaš prednosti! — 12.05
Kmetijski nasveti — 12.15 Na
kmečki peči — 12.30 Iz oper-
nega albuma za sopraniste —
13.15 Obvestila in zabavna
glasba — 13.30 Priporočajo vam ... —
14.05 Radijska šola za srednjo
stopnjo — Kolkko truda in de-
narja stane solska malica —
14.35 Kaj in kako pojo mladi
pevci pri nas in po svetu —
15.00 Popoldanski radijski dnev-
nik — 15.30 Slovenske narodne
pesmi v priredbi Matije Tomca —
16.00 Vsak dan za vas — 17.05
Shakespeare in glasba —
18.00 Poročila — aktualnosti do-
ma in v svetu — 18.15 Iz tona-
teke radia Koper — 18.45 Naš
razgovor — 20.00 Zbor Sloven-
ske filharmonije poje skladbe
na pesmi Srečka Kosoveca —
20.20 Melodije jugoslovanskih
skladateljev zabavne glasbe —
20.40 Leo Delibes: Lakme, ra-
dijska priredba opere — 22.10
Nočni akordi — 23.05 Literarni
nokturno — 23.15 Jazz s plošč —
24.00 Zadnja poročila in za-
ključek oddaje.